

Karkerên hemû welatan û gelên bindest yekbin!

NIŞTIMAN

Sal: 1992
Meh: Nisan
Hejmar: 21
Biha: 15 Skr

Serxwebûn Demokrasi Sosyaliizm Yekiti

REDAKSIYON

B.Bêwar
Mîrza Pîran
Nedim Cihat
Şayîn
Z.Zana

Navnîşan/Adress:
Box: 7031
164 07 Spånga - SWEDEN

Postgiro: 98 66 50 - 0

Abonetî/prenumeration:
Kes: 150 Skr. Sal/Âr
Maçam/Myndigheter: 200
Skr/Âr

Redaksiyon ji nivîsarê bi îmze ne
berpirsiyar e.

Nivîsarên ku ji Niştîman re tèn
şandin, eger çap jî nebin, li
xwedî
nayên vegerandin.

Sal: 1992
Meh: Nisan
Hejmar: 21
Biha: 15 Skr.

NIVÎSARÊN VÊ HEJMARÊ

Beşa Kurdî	Rûpel
Di Tevgera Kurdistanê de Pîrsa Rêxistinîyê ....M.Pîran	3
Newroz Pîroz be	9
Destûra Giştî û Peymana Neteweyî ya Xoybûnê	24
Zazakî	11
Beşa Tirkî	Rûpel
Türk Devleti Kürdistan da....Redaksiyon	13
Güney Kürdistan ve....J.Erdem	16
Kürdistan da "Devlet, Konter-Gerilla...."	19
Newroz	21
G.Antep Özel Tip Cezaevinden	23

DI TEVGERA KURDISTANÊ DE PIRSA RÊXISTINIYÊ Û LÊNERÎNEK KURT LI SER PARTIYA DEMOKRAT A KURDISTANA TIRKIYÊ (PDKT- KUK)

KURDISTANA ROJAVAYA BAŞÛR (SÛRIYE)

-3-

Mîrze Pîran

P îştî peymanên bi dizî yên di nava dewletên emperyalîst û şerê Cîhanê yê yekem; di sala 1923- an de, bi "Peymana Lozanê" Kurdistan bi awakî eşkere û "fermî" careke din hate perçe kirin. Îranê perçê ku di bin destê wê de bû, parast. Perçê herî mezin yê Kurdistanê jî Tirkîyê re ma. Başûrê Kurdistanê kete bin destê Îngilîstan û rojavaya başûrê Kurdistanê jî, di bin nîrê Fransayê de ma. Di sala 1936- an de, bi damezirandina dewleta Sûriyê, rojavayê başûrê Kurdistanê (Kurdîstana Sûriyê) di nava sînêrên wê dewletê de ma.

Bê guman, gelê kurd li hemerî wan bûyer û kiryarên qirêtiyê bê deng nedima û serî jî dijmin re neditewand. Çi beriya wê Peymanê û çî jî piştî wê be, ji bo bidestxistina heqên xwe yên neteweyî tekoşîna xwe didomand û serhildanên gelê kurd li gelek navçeyên Kurdistanê berdewam bûn. Lê mixabin, ji ber ku ew tevger û serhildanên kurdan jî rêxistinên ku bikaribin bi gelek awayî pêşengiya wan bikin bê par bûn û ji ber sedem û mercên hundir û derve, nedigihast armancên xwe û pirê caran bi trajediyên mezin "dawi" dihatin.

Di wan rewşê weha dijwar û trajedîk de, di sala yê xwedî li gelê kurd û pêşengên wî yên leşkerî û siyasî derdiketin, çiyayên Kurdistanê û gelê kurd bi xwe bûn. Gava li perçakî Kurdistanê serhildanek bi ser nediket û dişkêst, ya jî gava zilm û zoradariya dijmin li navçeyekê diwartir dibû; di sala yê sitarî li gelê kurd, rewşên bîr û pêşengên wî dikir, perçên Kurdistanê yên din bûn. Loma jî; bi taybetî gelek rewşên bîr û pêşengên siyasî yên kurdîstana Bakur ku ji neçarî dev ji ciwarên xwe berdidan, derbasî Kurdîstana Sûriyê dibûn. Ji ber wê yekê jî; Kurdîstana Sûriyeyê di warên siyasî, ziman û kulturî de, roj bi roj bêtir dibû navçeyek zor girîng û navendiyek siyasî.

HEWILDANÊN KONGREYA NETEWÊYÎ

Di Şerê Cîhanê yê yekem de, gelek

pêşeng û endamên rêxistinên kurdan ku li Stanbolê hatibûn damezirandin, li hemberî zilm û zordariya dijmin xebatên xwe yên siyasî û rêxistinî dabûn rawestandî û derbasî Sûriyê bûbûn. Bi taybetî piştî hêzin Hukûmeta Mustafa Kemal ku li hemberî Yûnaniyan bi ser ketin; terora xwe ya li ser hêz û rêxistinên ku li hemberî wan bûn, diwartir kirin. Ji wê zilm û zordariyê, rêxistinên kurdan û pêşengên wan jî bê par nediman. Li gorî agahdariyên ku Zinar Silopî dinivîsîne: ji ber wan hoy û sedeman, "Komela Tevgerêdana Cîvaki ya Kurd" (Kürt Teşkilatt-i İctimaiye Cemiyeti) civîna xwe ya talî civand û gihastin wê baweriyê ku êdî li bajarên Stanbolê û İzmirê îmkânên xebata wan nemaye. Ji ber wê jî, biryar da ku hemû endamên wan yên Navendî herdu bajaran terk bikin. "Partiya Neteweyê Kurd" (Kürt Millet Firkasi) jî, li gorî "Komela Tevgerêdana Cîvaki ya Kurd" dimeşîya. Ji xwe, "Komela Pêşketina Kurdistanê" (Kürdistan Teali Cemiyeti) xebata xwe jî binî de, rawestandibû.

Yek ji wan kesên siyasî ku di wê demê de derketibû derveyî welêt, berpirsiyarekî "Partiya Neteweyê Kurd" Îskender bû. Îskender bi navê "Ligue Kurd", jî "Konferansa Neteweyên Bîndest" (Les Natio Opprim) re ya Belçikayê civiyabû, gelek nivîsandin şand û di wan nivîsandinan de, bahsa zilm û zordariya li ser gelê kurd û doza serxwebûn û heqê neteweyî dikir.

Piştî şikestina serhildana Şêx Said, Îskender jî bo gotûbêjên li ser rewşa nû û çareserkirina pirsgirêkên li pêşîya tevgera rizgarîxwaziya neteweyî, Dr. Mehmed Şukrî Sekban, Îhsan Nûrî, Cîhat, Rasimê Wanî, Xûrîstê Hertûşî û hinek niştîmanperwerên din yên Kurdîstana Bakur dibûn. Di netîca wan hevdiîtan û gotûbêjan de, nerîna civandina kongreyek giştî dikeve giraniyê. Îskender di wî warî de, têkilî bi layê Şêx Said, Alî Rîza re jî datîne û baweriyên

wî yên ku piştigirîya kongreyek weha dike, digre. Ji dervî wan danûstendin û peywendîyan Îskender, ji serokeşîrê Beraziya Mustafa Şahî Beg û hinek serokeşîrên din yên ku piştigirîya doza Kurdistanê dikirin, soza beşdariya kongreyê bibin digre. Herweha têkiliyên Îskender, bi Ermenîyan jî re hebû. Ji xwe hîn di dema "Peymana Sevrê" de, ji bona hevkarî û piştigirîya doza kurd û ermenîyan danûstendinên germ di nava nûnerên wan Şerîf Paşa û Nobar Paşa de, çêbûbûn.

Ji bona hemû hêz, rêxistin û kesên navdar yên welatparêz beşdarî kongrê bikin, di nava salên 1926 û 1927- an de, xebat û hawildanek taybetî hate meşandin. Beriya kongrê gelek civînên navçeyî hate çêkirin ku wan hêz û kesên nakokî û dijîtî di nava wan de hebûn, lihevbin. Bi kurtayî, şert û mercên pêkanîna civîna giştî, di gelek waran de hatibûn stewandin û niştîmanperwerên kurdan bi bêaramî li benda civandina wê kongrê bûn (1).

Di wî warî de, Garo Sasuni weha dibê: "Piştî şikestina serhildana Şêx Said, hinek ronakbîr û pêşengên leşkerî yên kurd bi gelek tekoşeran ve îlticayî Îranê, Iraqê û Sûriyeyê kiribûn. Li wan deran hinek şoreşgerên kurdan yên ji berê de mabûn, hebûn. Berî wê serhildanê, rêxistînek wan ya ji peywendiyên rêxistinî bê par û bi navê "Lîga Neteweyî ya Kurd" hebû..."

"Hema piştî şikestina Şêx Said, êdî damezirandina rêxistînek neteweyî û giştî ya kurd acil û pêwîst bûbû. Hinek navçeyên girîng yên kurdan hîn ala serhildanê dananibûn; wan bi serê xwe û ji peywendiyên bi hev re û ji eniyek giştî ya neteweyî bê par, şerên xwe didomandin..."(2).

KONGREYA GIŞTÎ YA NETEWÊYÎ Û DAMEZIRANDINA RÊXISTINA KOYBÛNÊ

Di dawîya wan têkilî, hewildan û gotûbêjan û di Îlona 1927- an de, "Kon-

greya Giştî ya Neteweyî" li bajarekî biçûk yê Lubnanê, li Bihamdunê civiya. Kongre, di bin serokatîya Dr. Şukrî Mihemed de dihate meşandin. Li gel rêxistinên kurdan, hinek serokeşîrên jî Kurdîstana Tirkîyê, K. Iraqê û K. Sûriyeyê, nûnerên herêmên ku serhildan lê berdeambûn û ji hinek welatên derve jî, gelek rewşenbîr û niştîmanperwerên kurdan, di kongrê de beşdar bûbûn (3).

Li gorî Vedat Şadîlî, hinek kesên navdar yê beşdarî Kongreya Lubnanê bûbûn ev in: Celadet Bedirxan, Kamûran Bedirxan, Mendûh Selîmê Wanî, Şahînzade Mistefa, Mutesarifê Meletê Xalî Fehmî, Fehmîyê Licê, Mêhdî (bi-rayê Şêx Saîd), Abdulkêrimê Silêmanîyê, Haco, Emînê Ramanî, serbazê berê yê Dewleta Osmanî Xurşîd (4).

Her çiqasî beşdariya Kongrê ne hew ji perçê Kurdîstana Bakur jî bû, lê di rastiya xwe de, Kongre di giraniya pêşengîya ronakbîr û pêşengên wî perçî de, hatibû amade kirin. Teva wî awayî jî, Kongre çî di warê şikil û berfirehiya beşdariyê de û çî jî di warê biryar û encamên xwe yê siyasî de be, civîneke gelek girîng û bi serketî bû.

Di wê Kongrê de; di 5-ê Îlona 1927-an de, biryara damezirandina rêxistina siyasî û neteweyî "Xoybûn", amadekirina armancên siyasî û destûra wê rêxistinê û "Peymana (sûnda) Neteweyî" hate girtin. Bi wî awayî; rêxistin û hêzên siyasî, rewşenbîr û niştîmanperwerên kurdan, di nava yek rêxistina siyasî û neteweyî de, beşdar dibûn.

Armanc û mercên beşdariya Xoybûnê, di "Destûra giştî û Peymana Neteweyî" de, weha hatiye diyar kirin:

ARMANC:

1) Bi biryara Kongreya Kurdî ya yekem, ku di 5-ê Çiriya Pêşîn de civiya, bi navê Xoybûn rêxistînek neteweyî hate damezirandin.

2) Armanca Rêxistinê; rizgarkirina kurd û Kurdîstana di bin nîrê Tirkîyeyê de û di nava sînorên xwerestî û neteweyî de, damezirandina dewletek serbixwe ya Kurdîstanê ye.

3) Ji bo gihastina wê armancê, Rêxistin wê hemû kurdan li dora xwe bicivîne û li ser bîngê û çarçewa berjewendiyên dualî, bi her cûr alîyan re têkiliyan dîne.

MERCÊN BEŞDARIYÊ:

4) Her kurdekî ku peyman (sûnda) Kurdî ya neteweyî û fermanên wê destûrê bipejirîne û bicianîna pêwîs-

tiyên wê teahut bike, dikare beşdarî nava Rêxistina Xoybûnê bibe.

Her kes, gava beşdarî nava Rêxistinê bibe, divê heqekî beşdariyê bide û endametiyeke mehê qebûl bike.

5) Her kesekî ku beşdarî nava Rêxistinê bibe, ji aliyê heyetek xwedî destûr ve bi wê sûnda li jêr, tê sûnd dan. Endamên wezîfedar yê Rêxistinê ku bi serê xwe dikarin bi karê Rêxistinê re rabin, wê sûndê wek teahutnamê bi wan kesên ku wê binin nava Rêxistinê didin nivîsandin û îmze kirin.

"Ez li ser şeref û namûsa xwe û bi xwedê sûnd dixwim, ku li kî derê dibe bila bibe û serê min jî tê de here, ez dê hemû fermanên ku ji alî kes û heyetên xwedî selahiyetdar yê Rêxistinê hên dan, eyne û herf bi herf bi cî binim; ez dê ji binî de, dev ji bîr û baweriyên şexsî û endametiya Rêxistinê ku heta niha ez endamim, berdim û ji bo bîdestxistina armancên neteweyî, hew bîr û baweriyên Rêxistina Xoybûnê biparêzim.

Ez dê sir û razên ku bi giştî wek endamekî Rêxistinê û bi taybetî bi riya wezîfeyên ku bê dayin, pê bihisim, eşkere nekim. Bi çî awayî dibe bila bibe, di rewşên eşkerekirina sir û razan û bicînanîna fermanên Rêxistinê de, ez dê bi her cezayê ku li min bê birtin, razîbim û eger ferman bê dayin, ez dê bi xwe wî cezayî li ser xwe bi cî binim."

Li gorî Garo Sasunî dinivîsîne; Kongre, Komîta Navendî ya Xoybûnê hildibijêre û wê Komîtê wek "Hukûmeta Neteweyî ya Kurdîstanê" îlan dike. Berî ku Kongre dawî were jî, di Kongreyê de, du belavok tê amade kirin. Belavokek ji wan jî bo raya giştî bû û ya din jî, ji bona pêşkêşkirina Sosyalîst Enternasyonalê bû. Belavoka yekem ji alî Garo Sasunî de, bi kortayî weha hatiye nivîsandin:

"1- Ji ber rewşa kurdên di bin despotiya sazûmanîya Tirk ku nayê tehamul kirin û pêkanîna qirkirinê berfireh û ji ber daxwaza jiyanek serbixwe û azad ya Neteweya Kurd, Kongreya yekemîn ya Kurd biryara rizgarkirina Kurdîstana Tirkîyê û damezirandina dewletek serbixwe daye.

2- Kongre hêvidare, ku Îngilîz û Hukûmeta Iraqê piştigiriya daxwaza di nava Iraqê de pêkanîna otonomîyê navçeyî ya kurd ku ji aliyê Koma Neteweyan ve hatibû pêşkêş kirin, bikin.

3- Kongre, ji bo bi dilsozî qebûl

kirina penaberên kurd yê ku ji ber zordariya Tirkîyê neçar man ku koç bikin, minetdariyên xwe pêşkêş hukûmetên Îngilîstan, Fransa, Sûriye, Iraq û Îranê dike.

4- Kongre ji her kesî re dide diyar kirin, ku ji sednsalan û vir de Kurd û Ermenî li Kurdîstan û Ermenîstanê dijîn. Gava ew ji bo sexwebûna xwe dixebitin, ew hemû serdestî û girêdayînen biyanî ku bixwazin welatên wan bi xwe ve girêbidin, red dikin. Ji ber ku ew herdu welat, hew yê neteweyên Kurd û Ermenîyan ne" (5).

Li gorî destûra Rêxistinê û wê belavokê jî, diyar dibe; ku Rêxistina Xoybûnê wek esas û bîngê, armanca serxwebûna perçê Kurdîstana Tirkîyê dabû pêşîya xwe. Ji xwe; Rêxistina Xoybûnê jî, li gorî wê stratejiyê dest bi xebat û tekoşîna xwe kir. Li Kurdîstana Bakur ji serhildana Şêx Saîd û vir de li Çapakçûrê, Farqînê, Sasînê û Agrî, teva ku ne navendî û xwedî têkiliyên Rêxistinê jî bûn, şerên herêmî li hemberî Tirkan dom dikirin. Xoybûn dixwest ku wan tifikên berxwedanê, di warê teknîkî û Rêxistinê de di bin programekê bicivîne û wan hêzên jîndar ji bo gihastina armancên neteweyî jî nû de bihûne.

DI SERHILDANA AGRÎ DE ROLA XOYBÛNÊ

Gava Xoybûn dest bi wê xebatê dikir, serhildana Agrî jî, roj bi roj gûr û geştir dibû. Îhsan Nûrî Paşa ji Iraqê direve û piştî gelek asteng û zahmetiyên, xwe digihîne Çiyayê Agrî. Piştî beşdariya Îhsan Nûrî Paşa, di warê tevgerêdan û disîplîna leşkerî de, rewşa canbêzarên kurdan gelekî baştir dibe. Di demek kin de, Îhsan Nûrî Paşa xwe bi derdora xwe dide hezkirin û dibe pêşengekî tevgera Agrî.

Hukûmeta Tiriyê, ji wê rewşê gelek aciz dibû û xofek mezin ketibû dilê dijmin. Wan dixwest, ku berî ew tevger bêtir xurt û berfireh bibe, wê bi lez û bez û bi tevayî vemrîne. Loma jî, Tirkan çend caran bi hêzên giran êrişî ser tevgera Agrî kirin. Lê di wan êrişan de bi ser nediketin. Gava Hukûmeta Tirkîyê dîtin ku hew bi êrişên leşkerî nikarin wê tevgerê biteffine; di 19 ê Hezîrana 1927-an de û bi hejmara 1097-an zagonek taybetî ya sirgûnê derxist. Wê Zagonê destûr dida Hukûmetê ku "Ji ber sedemên leşkerî, idarî û civakî û ji navçeya Rojhilat ya awarte û wîlayeta Beyazîtê qasî 1400 kesan û malbatên wan, 80 malbatên asî û mahkûmên

cezagirana koçî wîlayetên Rojava bikin". Herweha li gorî wê Zagonê, pêwîst bû di nava du mehan de ew kiryara bihata bi cî anîn (6).

Di 13 Îlona 1927- an de, dijmin bi 10 hezar leşker û çekên giran digre ser Agrî û di nava leşkerên dijmin û hêzên kurdan de, şerekî gelekî mezin û dijwar dest pê dike. Ew şerê mezin, heta 20 ê Îlona 1927- an dom dike. Di wî şerî de jî, canbêzarên kurdan berxwedanek hêja û mîrxasiyek mezin nişan didin; hêzên dijmin dişkinin û leşkerên kolonyalîstan bi zerarên gelek mezin neçar dibin, ku paş de vekşin.

Piştî wê serketina mezin, pêşengên tevgera Agrî li çiyayê Agrî komcivînek mezin çêdikin. Di derheqê wê "Komcivîna Neteweyî ya Kurd" de, rojnamevan û nivîskar Emin Karaca weha dinivîsîne: "Di wê civînê de hate diyar kirin, ku serxwebûn wek armanca binge-hî hatîye qebûl kirin. Vatîniya birêvebirina vî şerê serxwebûnê, didin sermilên rêxistinê û balê dîkşînan ser girîngiya hevkarîya ku Kurd bi Ermaniya jî re bikin. Ev civîn bû wek civînek daîmî û neteweyî; bû wek parlemento ya Agrî û hukûmetek neteweyî hilbijart. Du pêşengên girîng yê jî vî civînê, İbrahim Huskê Telli dikin berpişyarê birêvebirina siyasî, İhsan Nûrî paşa jî dikin fermandarê giştî yê leşkerî yê tevgera Agrî. Piştî wê komcivîne bi demekê, Tevgera li çiyayê Agrî jî beşdarî nava rêxistina Xoybûnê ku li Lubnanê hatibû damezirandin bû..." (7).

Gava Xoybûn dibihîze, ku İhsan Nûrî Paşa beşdarî nava serhildana Agrî bûyê; wî wek "Nûnerê Leşkerî yê Agrî û Fermandarê Giştî yê Tevgera Neteweyî" tayin dike. İhsan Nûrî Paşa, li gel perwerdekirin û nûjentiya hêzên leşkerî yê neteweyî, bi îmkânên gelekî kêmtir dest bi weşana rojnama "Agrî" dike. Di wê rojnamê de, gelek nivîsên hêja li ser têkoşîn û xebata tevgera neteweyî, tê weşandin.

Çavkaniyek leşkerî yê Dewleta Tirkîyê di vî derheqê de weha dinivîsîn: "Dema Rêxistina Xoybûn (di Îlona sala 1927- an li Lubnanê, li navendiya Bihandun hate damezirandin û heta sala 1939- an hebûna xwe domandîye) dibihîze ku İhsan Nûrî gihaştîye Agrî wî wek "Delegeyê Leşkerî yê Agrî û Fermandarê Giştî yê Tevgera Neteweyî" tayin dikê. Xoybûn jî bo alîkariya Tevgera li Agrî texsîr nedikir: Li gel çek û cebîlxaneyan, çapxaneyek

kevn jî hate şandin. Bi gihaştina Makîne, bi navên "Agrî" û "Gaziya Welat" du rojname weşandin û pê propoganda tevgera xwe kirin. Ji xeyrî wê, bi sernivîsa "Agrî Agir Dibarîne" bultenek hate çap kirin û armancên serhildanê tê de weşandin. Ew bultena hem di nava welêt û hem jî li derveyî welêt hate belav kirin ku raya giştî çêbikin. Di vî navbêne de sistemek bêtêlê jî hate ava kirin" (8).

Lê, Vedat Şadilî bi zanebûn agahdariya ku ji wê çavkaniyê girtiye hinekî diguherîne û dixwaze bi wî awayê tevgera Agrî wek pêgirtiyê îngilîzan û dewletên emperyalîst nişan bide: "Xoybûn şebekak telsîzê û makînak çapxanê ku jî îngilîzan girtibûn, dişînin Çiyayê Agrî û dixin bin destên İhsan Nûrî. Bi wê makîna çapxanê li Çiyayê Agrî bi navê "Gaziya Welat" rojnameyekê derdixîne û xwestine ku armancên xwe jî xelkê herêmê re diyar bikin. Li gel wan xebatan, Rêxistina Xoybûn bi navê "Agrî Agir Dibarîne" bultenekê diweşîne û daxwazê jî dewletên emperyalîst dikin, ku piştigiriya wan bikin" (9).

Di rastiya xwe de, tevgera Agrî di wê demê de ne xweyîye tu makinên çapxanê bûn û jî bo wê yekê jî rojnameya "Agrî" bi desta dihate nivîsandin. İhsan Nûrî Paşa di bîranînên xwe de, bahsa derxistina rojnameya "Gaziya Welat" nakê; lê gava bahsa rojnameya "Agrî" dike, weha dibê: "Min li Agrî rojnameyek bi navê Agrî bi zîmanê kurdî derdixist. Ji bona vî rojname kaxez bi qederê pêwîst nebû, ji ber vî kêmtir derdiket. Çûn çapxane jî nebû bi dest nivîsî, hinek jî bi jelatînî ku li Agrî kelandibûn, sar kiribûn, min li ser wî çap dikir" (10).

Gava İhsan Nûrî Paşa bahsa taktîka şerê Agrî jî dike, xweş diyar dibe ku peywendî û hevîyên wan jî bo alîkariyê jî dewletên din tunebûn. Herweha hesab û planên xwe li ser qewt û canbêzariya xelkê xwe kiribûn: "Qomandarê Kurd, jî hiç cî û navçeyê hevîya yarmetî û pêşkêş nebû, sîlah nedidît erdên dinê bigire, cepheyek fîreh ê şer veke. Dizanibû ku li pêşîya top û firoke û tank ên ordiyên meşqûdî yê tirk bi tîfing, ew jî gerek e ji destên neyar fişengên win bigirin, domanîn hêsa nîne. Ew baş dizanibû ku çiyayê Agrî bi dest ve bigre, bîparêze, bi hoy têkoşerên kurd û bi saya xwe bextkirina niştîmanî ya kurdan hêzên dewleta tirk li navçeyên Kurdistanê berebere biwes-

tîne, ji beyn bibe û bi vî taktîkê nalîna hejaran û hest û îradeya qayim a neteweyê kurd jî bona bîdestxistina azadiya neteweyetî û mirovatî bi guhê alemîya cihanê de, nîfûza siyasî û aboriya Tirkan bi lîzere. Ev bizotîna taktîk li layê navenda Xoybûn pesend kiribûn" (11).

Dema hêzên kolonyalîst yê Tirkan dîtin ku bi şer û zordariya leşkerî tenê nikarin tevgera Kurdî rawestînin, xwestin bi hinek fen û fûtan pêşengên Tevgera Agrî bixapînin. Di nava Gulana 1928- an de, delegasiyonek jî 12 parlamenterê Tirkîyê, Waliyê Karakilîsê û Fermandarê Liqê (tumena) 28- an pêkhatî, pêşneyara hevdîtîne jî pêşengên Agrî re tinin. İhsan Nûrî Paşa bi 60 siwariyên xwe ve diçin civanê hevdîtîne. Hevîya Tirkan ew bû, ku bi hinek sozên taybetî û efa giştî canbêzarên kurdan dev ji têkoşîna xwe berdî. Lê ew plan û listikên dijmin, İhsan Nûrî Paşa nexapand; wî di bersîva xwe de, carek din da diyar kirin ku heta leşkerên Tirkîyê jî Kurdistanê paqîj nekin û serxwebûna Kurdistanê bi dest nexînin, dê têkoşna wan jî berdewam be...

Agrî, êdî weke wîlayetek Kurdistanê serbixwe dihate îdare kirin. İhsan Nûrî Paşa di warê birêvebirina giştî û leşkerî de, hûnandinek nû û taybetî pêk anibû. Rêxistina Xoybûnê jî, serekeşîrê Celalîyan Brahîmê Huskê Tellî bi payeya paşatiyê kiribû Waliyê Wîlayeta Agrî. Ji bo hinek memûrê din jî, ew kesên li jêrîn hatibûn wezîfedar kirin:

Fermandarê Cendirma yê Wîlayeta Agrî: Tamir Exa, Qaymiqamê qeza Korhanê: Mele Husên Efendî, Gerîndeyê (midûrê) nahîya Botî: Brahîm Exa, Gerîndeyê nahîya Ortûlî: Hesen Efendî, Gerîndeyê nahîya Korî: Mûsa Berkilî Exa, Qaymiqamê qeza Koaxanê: Omer Exa (12).

Ew xebat û tekoşîna li Agrî çêdibû, xof û tirsek mezin xistibû dilê Hukûmeta Tirkîyê. Ji bo ku ew tevger bêtir belav nebe, dijmin ketibû nava tatolek û haziriyek pir mezin. Ji hêlekê efên giştî li pê hev derdixist û ji aliyê din jî, hazirîya çekdarî dikir û danûstendin bi dewleta Îranê, û Yekitiya Sovyetan re datanî, ku bi alîkariya wan agirê li ser çiyayê Agrî gûr dibû, ji binî de bifetîne. Hêjaye gotinê ye, ku li dijî wan efên ku dewleta tirk derdixist û dixwest gelê kurd pê bixapîne, tevgera Agrî di hundirê welêt de û rêxistina Xoybûnê jî li derveyî welêt, kampanyek mezin dest pê kiribû. Li ser wan efan, gelek

belavok û bulten hatin belav kirin û di wan weşanan de, durûtî û derewên dewleta tirk ji xelkê kurd re dihate diyar kirin.

Hukûmeta Tirk, di bin serokatiya Salih Paşa de, bi hêzek ji 40 hezar leşker, 10 batarya top, 500 mitralyoz û 50 belafirkar pêkhatî, di 11 Hezîrana 1930- an de êrişî ser hêzên neteweyî yên kurdan dîke. Di wan şerên ku di navbêna 11 û 20 Hezîranê de çêdibin; hêzên kurdan 5 belafirkên Tirkiyeyê dixînin û wek xenîmet jî, 30 mitralyoz, barê 60 devan cebîlxane, 500 çadir dikeve destên Kurdan. Di şerê navbêna 20 ê Hezîranê û 27 ê Tîrmehê jî, Tirk bi ser nakevin; 800 leşkerên wan tê kuştin, 2000 birîndar dibin û 700 leşker esîr tê girtin.

Ji ber ku leşkerên Tirk, di wan şerên ku bi mehan ajot tu serketinên girîng bi dest nedixistin; bi navê "serastkirina sînor" perçakî erdê Wilayeta Wanê ji Îranê re hiştin; Li hemberî wî tiştî jî, alîkariya Îranê girtin û bi wî awayî tîkiliyên qahremanên Agrî, ji her alî de hate birîn. Teva ku tîkoşerên kurdan bi heftan tehamulî birçûbûnê kirin jî, şert û mercan domandina şer bê îmkân bûbû. Ji bo malbat, zarokên birçî û perîşan mabûn ji mirinê xelas bikin; mixabin tîkoşerên Kurdan neçar man, ku dev ji Agrî berdin û îlticayî erdên Hukûmeta Îranê bikin (13).

Di wî warî de, Îhsan Nûrî Paşa di bîranînê xwe de weha dibê:

"Dewleta Tirkiyeyê gelek caran bi hêz û qewta xwe hewil da ku Rizgarîxwazên Kurdan ji Agiriyê derxînin û şoreşa Kurdistanê bitefîne. Gava bi ser neket, muhatacî alîkariya derve bû... Dewleta Tirkiyeyê, xebat û hewildanên xwe yê siyasî û diplomati zêdetir kiribû û dostê xwe yê berê, Dewleta Rûs bi derew û propagandayên şaş kişandibû aliyê xwe. Hevdîtînen di nava Wezaretê derve ya Ankarayê Balyoxxana Îranê yê di derheqê Agrî de, di zerara Kurdan de dom dîkir."

"Yekitiya Sovyetan, gelek leşker li ser sînorên Agrî û Îranê bi cî kiribû. Dewleta Îranê jî, li navçeya Makoyê îdara awarteyî dimeşand..." (14).

"Komunist Partiya Tirkiyê" jî, li dijî tevgera rizgarîxwazî ya Agrî, çî ji dest dihat teksîr nedikir û di wî warî de nedixwest ku ji Burjuvaziyên xwe yê nîjadperest û kolonyalist kêmbimîne:

"Ji ber ku di warê aborî de, Wilayeta Rojhilatê (devê wan nedigeriya, ku bibêjin Kurdistan. M.P.) paş de maye

û senayî hema-hema tune, em dizanin ku feqîrên kurdan her gav di bin tesîra xelîfeparêzî, paşverûtiyê û emperyalîzmê de mane. Îro jî feqîrên Kurdan, li dijî berjewendiyên (menfaetên) xwe rola maşa paşverûyan dilîzin..." (15).

"Komunist Partiya Tirkiyê" wan nerînên xwe yê şovenîst wek rapor pêşkêşî Komunist Enternasyonalê jî dîkir û dixwest ku wê tevgera neteweyî, paşverû nîşan bide û bi her awayî wê tenê bihêle. Ji xwe gava mirov li nerînên Komunist Enternasyonalê jî dînerê; bi hêsanî tê dîtin, ku bîrûbaweriyên "Partiya Komunist ya Tirkiyê" û "Komunist Enternasyonalê" di wî warî de hevdu digrin: "Ew serhildanên li Tirkiyê, Îranê û li bakurê Iraqê li navçeya Musilê ku bi mêldariya şîra "Azadiya Kurdistanê" tê xuyanê kirin, ji aliyê Îngilîzan tê pêş de ajotin, çekdar kirin û fînanse kirin. Armanç; di navbêna Tirkiyê, Îranê, Iraqê û Yekitiya Sovyetan de dewletek tampon ku bi her awayî di bin destên Îngilîzan damezirînin û wê li hemberî Yekitiya Sovyetan wek navendiyek leşkerî bi kar binin" (16).

Li ser rewşa dawî ya tevgera Agrî, Îhsan Nûrî Paşa raporekê pêşkêşî Navendiya Xoybûnê dîke û daxwaza alîkariyê dîke. Navendiya Xoybûnê jî, li ser wê daxwazê û ji bo barê berxwedana Agrî sivik bike, biryar dide ku ji aliyê başûr ve li hemberî hêzên Tirkiyê dest bi şer bikin. Lê mixabin, teva hinek erîşên biçûk û hewildanan jî, ew planê Xoybûnê bi awakî giştî ne gihast armanca xwe û bi ser neket (17).

Îhsan Nûrî Paşa, di bîranîn xwe de li ser tîkiliyên di nava navçeyan û şerên biçûk yê herêman, weha dinivîsîne: "Firehiya hêlsana neteweyî ya kurd li pênavê Agrî ta sînorên Iraqê û Sûriyê dikêşa. Ev raperîn her mexsûsê navçe û dor û berê Çiyayê Agrî nebû. Tenê hêzên Agrî vê navçeyê dagir kirî, îdareyek azad a kurdî çêkiribû û ala serbixoyî ya Kurdistanê daçikandibû. Di navçeyên Kurdistanê yê din de desteyên canbêzarên binecî yê kurd çêse çete dixebitîn" (18).

Ji wan daxuyinan jî diyar dibe, ku ji derveyî Agrî û heta derecakê der û dora wê, di navçeyên din yê Kurdistanê de tevgerêdan û rêxistinîyek bi rêk û pêk û xurt tunebû. Teva ku li hinek navçeyên din hinek şerên biçûk li dijî kolonyalistên tirk berdeham jî bûn; ji ber tunebûna rêxistinîyek giştî û bi rêk û pêk li Kurdistana Bakur û ji ber tîr-

nekirin û hejariya danûstendinên di nava navçeyan de; ew şerên biçûk û berxwedanên li navçeyên din, nedibûn çeper û astengên girîng li pêşiya hinek planên dewleta Tirkiyê. Loma jî, dewleta Tirk bi hêsanî dikaribû giraniya hêzên xwe yê leşkerî li ser serê canbêzarên Agrî kom bike û bi alîkariya dewletên cîran ve, wê tevgêrê bi tenê bihêle û îzole bike.

Piştî şikestina tevgera Agrî jî, rêxistina Xoybûnê hinek çalakî û xebatên xwe da domandin. Lê her ku diçû, ji wê qewt û hêza xwe ya berê diket. Nakokiyên di nava pêşengên Xoybûnê ku ji malbatên mezin û navdar dihatin, roj bi roj diwartir dibûn. Ji xwe pêşengiya Xoybûnê jî destpêkê de, di giraniya derebeg, xwedîerd û aristokratên kurda de bû û piştî demekê nakokiyên mezinatiyê di nava wan de, ji nû de dest pê kiribûn. Weke tê zanîn di wan rêxistinê kurdan ku di destpêka salên 1900- an de û li Stenbolê hatibûn damezrandin jî; berberî û nakokiyên weha di nava malbatên navdar û derebegan de derketibûn. Di dema dawî de, Xoybûnê di ji rêxistinîyek bi rêk û pêk wêdetir, weke hawêreke siyasî mabû. Li gorî agahdariyê Ekrem Cemil Paşa dide; "Di sala 1946- an de, Komara Mehabadê tê damezrandin. Weke hemû rêxistinên kurdan rêxistina Xoybûnê jî, îltihakî Komara Mehabadê dîke" (19).

Lê di wî warî de, hinek agahdariyên ku Zinar Silopî (Kadrî Cemil Paşa) dide, cihê ne: "Piştî Şerê Cihanê yê duyemîn ku Dinya xistibû nava xwe, heta ku guherandinên di rewşa siyasî ya dewletan û ihtimala guherandina nexşa dinyê zelal bibe, Xoybûnê xebatên xwe da rawestandî. Di dawiya şer de, armanca rêxistina Xoybûnê edî ne wek ya berê ku perçên Kurdistanê yê di bin destê Hukûmeta Tirkiyê de rizgar bike; ihtimal û daxwaza hemû perçên Kurdistanê bikin yek û ji bin destên biyaniyan derxînin hebû..." (20). Li gorî çavkaniya leşkerî ya Dewleta Tirkiyê ku me berê nivîsibû jî: "Xoybûnê hebûna xwe heta sala 1939- an domandiyê".

Di sa li gorî agahdariyên Zinar Silopî dide; ew di 21- ê Îlona 1946- an de, li ser navê kurdên Sûriyê û wek nûnerê "Partiya Demokrat ya Kurdên Sûriyê" daxwaz û nerînên xwe bi nameyekê pêşkêşî Qadî Mihemed dîke. Herweha Zinar Silopî di nameya ku pêşkêşî Konsulosê Tebrîzê yê Yekitiya Sovyetan dîke, xwe wek nûnerê "Partiya De-

mokrat ya Sûriye û Tirkîyê" nişan di-de. Lê gava ew bahsa çûna xwe ya Mehabadê dike; li ser rewşa rêxistina Xoybûnê tu agahdariyê nade (21).

Ji derveyî agahdariyên ku Zinar Silopî diyar dike; ez bi xwe li tu çavkanî û dokumentên din rast nehatim, ku di wê demê de "Partiya Demokrat ya Kurdên Sûriyê û Tirkîyê" hatiye/hatine damezirandin. Qasî ku ez dizanim; di wê demê de bi wî navî ne li Kurdistana Sûriyê û ne jî li Kurdistana Tirkîyê tu rêxistin nehatin ava kirin. Lê dibe ku hinek ronakbîr û kadirên kurdan, di bin tesîra damezirandinê Partiya Demokrat ya Kurdistana Îranê û Kurdistana Iraqê û Komara Mehabadê de mabin û xwestibin li wan perçên din jî, "Partiya Demokrat ya Kurdistana" damezirînin. Heger tişteki weha hebe jî; ew di nava derdorek pir teng de maye û wek rêxistinê cî negirtiye. Ji xwe; di derheqê program, destûr û jiyana rêxistiniya wê ya jî wan partiyan de, Zinar Silopî bi xwe jî, tu agahdarî nedaye. Li ser rewşa wê demê, Dr. Heinz Gstrein weha dinvîsîne: "Gava Fransiyayê di sala 1946- an de Sûriye bi tevayî vala kirin, kurd bê hazirî bûn û rêxistinên wan yê siyasî tunebûn..." (22).

DAMEZIRANDINA "PARTIYA DEMOKRAT YA KURDISTANA SÛRIYÊ"

Di nava salên 1954 û 58 an de, karbidestên Sûriye çavên xwe heta derecê jî nerîn û birûbawerî gotinê û xebata "Partiya Komînist Ya Sûriyê" (PKS) rê digirt. Gelek kadirên kurdan jî di nava wê rêxistinê de dixebitîn û ne pir zêde be jî, tesîrek wê li ser kurdên Kurdistana Sûriyê hebû. Xebata "Yekîtîya Xortên Demokrat ya Kurdistana Sûriyê" jî, di derdorek pir teng de dima û hebûnek berbiçav nişan nedida. Di wê navbêne de, têkiliyên tevgera Kurdistana Iraqê û Hukûmeta Misrê bi hevdu re çêbûbû û li Misrê radyoyek kurdî dest bi weşanê kiribû. Misrê dixwest ku hinek çalakîyan li Tirkîyê û Îranê jî bike. Bê guman ew nêzîkî û "dostaniya" Misrê, ne jî bo çavên reş yê Kurdan bû. Gava mirov li rewşa wê demê ya Rojhilata Navîn û nakokiyên di nava dewletên Ereban û Îsraîlê dine-re û dide ber çavan, niyet û armancên Misrê jî bêtir derdikevin holê.

Ew nêzîkiya ne jî dil û "dostaniya" Misrê, tesîrek li ser Kurdên Kurdistana Sûriyê jî dikir. Partiya Demokrat ya Kurdistana Iraqê jî dixwest ku li Kur-

distana Sûriyê û Tirkîyê, "Partî" bête damezirandin. Ji bo wê armancê, di sala 1956- an de hinek têkilî di nava kesên siyasî yê Kurdistana Sûriyê de çêbûbûn. Çend kadirên "Partiya Demokrat ya Kurdistana Iraqê" (PDKI) jî, di wê demê de li Sûriyê bûn. Pêşneyar û nerînên wan yê di warê damezirandinê rêxistinêk weha de, danûstendinên ku jî bo ava kirina "Partiya Demokrat ya Kurdistana Sûriyê" germtir û berfirehtir dikir. Di wê demê de hinek kadirên kurd yê navçeyê "Kurdaxê" jî, jî "Partiya Komînist ya Sûriyê" (PKS) veqetiyabûn û dixwestin beşdarî nava wê xebatê bibin. Di encamê wan têkilî û hazirîyan de û bi beşdariyan wan kadiran, di 14-ê Hezîrana 1957- an de "Partiya Demokrat ya Kurdistana Sûriyê" (PDKS) bi nependî (dizî) hate damezirandin (23). Hinek damezrevanên PDKS ew bûn: Dr. Nurettin Zaza (Sekreterê Giştî), Osman Sebrî, Hemîd Hecî Derweş, Reşîd Hemo, Şewket Henan û Hemze Newêran, Şêx Mihemed Îsa.

PDKS bi şîra "Rizgarî û yekîtîya Kurdistana" dest bi xebatê û têkoşîna xwe ya siyasî kir. Lê dûre, navê Partiyê hate guherandin û kirin "Partiya Demokrat ya Kurd Li Sûriyê". Ji derveyî guherandina navê Partiyê, nerînên Partiyê yê siyasî jî hate guherandin. Ji şûna nerînên berê; armanca bi destxistina mafên kulturî, demokratîk û îdareyek herêmî ya sînorkirî hate qebûl kirin.

Li gel hebûna nerîn û birûbaweriyên çep, pêşengiya Partiyê di giraniya halxweşên Kurdan de bû û Partiyê jî hemû çîn û tebaqan kesên niştîmanperwer di nava xwe de civandibû. Teva ku PDKS xwe wek partiyek çep û gelek endamên wê xwe Marksist didît jî; lê di rastiya xwe de ew partiyek neteweyî û demokrat bû. Piştî damezirandina PDK jî, hinek kadirên kurdan ku di nava "Partiya Komînist ya Sûriyê" de dixebitîn, jî wê veqetiyên û beşdarî nava PDKS bûn.

Dema ku PDKS hate damezirandin, PDK- Îranê ne pir bi hêz bû û li Kurdistana Tirkîyê jî, hîn Partî nehatibû damezirandin. PDKI vatiniya ku alîkarî û piştigiriya PDKÎ bêtir bi hêz bike da ser milên xwe û Partiya Kurdistana Sûriyê jî, wê jî bo damezirandina Partiya Demokrat ya Kurdistana Tirkîyê hewl bida. Ji bo wê armancê hinek kadirên PDKS li Kurdistana Tirkîyê, li hinek cihên nêzîkî "sînorê" Kurdistana

Sûriyê dixebitîn û çend komikên danûstendinê ava kiribûn. Lê ew xebat û hazirî ne gihastibû wê qonaxa damezirandina "Partiya Demokrat ya Kurdistana Tirkîyê".

ERÎŞA SER PKS Û GIRTINA ENDA-MÊN PDKS

Di sala 1958 an de, Sûriye û Misrê bi navê "Komara Yekbûyî ya Erebb" bûbûn yek. Ew yekîtîya heta 28-ê Îlona 1961-ê domand. Di despêkê de, Nasir çavê xwe hinekî jî "Komunistên Sûriyê" re digirt û PKS jî Nasir pêşverû û anti-empyralist nişan dida. Lê pir derbas nebû, Nasir rûyê xwe yê rastî derxist holê û di sala 1959- an de êrişek dijwar anî ser Komînist Partiya Sûriyê û gelek endamên wê girtin. Li ser wê kiryarê, PDKS daxuyaniyeke hundirî di nava endamên xwe de belav kir ku endamên wê li kesên KPS xwedî derkevin û wan biparêzin. Herweha Partî li dijî wan kiryarên Nasir derdiket, ew bi tundî rexne dikir û bi dîktatoriyê gunehkar dikir. Ji xwe, jî bo PDK rêxistinêk têkoşer dihate dîtin û di nava xelkê Kurdistana Sûriyê de roj bi roj bêtir belav dibû, Hukûmetê dixwest darbeyekê li PDK jî xîne. Piştî alîkariya kadirên KPS û şerkirina li dijî wan kiryarên Nasir, jî Hukûmetê re kêla mana tije bûbû û 13 Tebaxa 1960-ê de, dest bi girtina kadirên pêşeng, endamên Partiyê û niştîmanperwerên kurdan kirin. Partî li hemberî êrişek weha bê hazirî bû û tedbîrên xwe xweşik negirtibû. Ji derveyî du endamên Lijna Navendî û endamekî Polît Broÿê hemû endamên Navendî û li derdora 100 endam û kesên nêzîkî Partiyê, di demek pir kin de hatin girtin. Ji nava wan 32 kes şandin Şamê û xistin zindana Mezê. Hinek kes li derdora Helebê hatin girtin, piştî demekê hatin berdan. Li navçeyê "Cizîrê" jî gelek hatin girtin û berdan (24).

Ew girtina di dîroka PDK de, bû qonaxek taybetî û destpêka gûrbûna nakokiyên û tovê veqetandin û çêbûna grûban. Di zindana Mezê de, di warê parastin û neparastina birûbaweriyên Partiyê de jî dîbendî û nakokî hebûn. Piştî dadgehê; jî dervî endamên Komîta Navendî û Herêmî, piraniyê girtiyan hatin berdan. Kesên ku nehatin berdan, di navbêna 11 meh û 1,5 salan de ceza xwarin.

Di 8-ê Tebaxa 1961- an de Sekreterê Partiyê Dr. Nûretîn Zaza hate berdan û xwe jî bona hîlbijartina parlamentoyê nişan da. Ji bo ku di propo-

ganda hîlbijartinê de bi kurdî peyivbû, dîsa hate girtin. Teva ku di hîlbijartinê de hate hîlbijartin jî, ji ber "wê sedemê" parlementerîya wî nehate qebûl kirin (25).

"KEMERA EREBÎ" Û ARMANCÊN WÊ

Di sala 1961- an de, tevgera siyasî ya Kurdistanê Sûriyê di warê kutlewî de gelekî xurt bûbû û pêş ve diçû. Bê guman di wê xurtbûnê û pêşveçûnê de, rola Şoreşa Kurdistanê Iraqê jî hebû. Rojnameyên Sûriyê dinivîsîn, ku kurd dixwazin "li Cizîrê Israîlek dîda" çêbikin. Wer xuyabû ku tirs û xofek tabetî ketibû dilê karbidestên Sûriyê. Ji ber wê yekê; Serokê Îstqbarata Sûriyê Wîlayeta Hesekê, **Mulazim Muhemed Teleb Hilal** di sala 1961- an de, li ser kurdên li navçeya "Cizîrê" dest bi lêkolînek pîralî û berfireh kir. Encamên wê lêkolînê û pêşneyarên xwe di 12 xalan de pêşkêşî Hukûmetê kir. Di nava wan pêşneyarên wî yê herî balkêş yek jî, pêkanîna "Kamera Erebî" bû.

Di vê derheqê de; ji aliyê "Komela Xwendevanên Kurd Li Ewropa - Liqê Çekoslovakya" û bi navê "Li ser rewşa gelê Kurd li Sûriyê" berhevokê hatiye belav kirin. Li gorî wê berhevokê, pêşneyar û daxwazên Muhemed Teleb Hilal bi kurtayî weha bûn:

* Divê Hukûmetê kurdan ji cihê wan rakin û li hundirê Sûriyê belav bikin.

* Dibistan û Unîversîteyên girîng li Cizîrê neyê ava kirin.

* Li Cizîrê deriyê kar li ber kurdan bê girtin.

* Nifûsên kevn ji nû de bête rast kirin; yê ji aliyê Serokatiya Cîmhûrî nehatibin qebûl kirin, wek hemwelatî neyê qebûl kirin û bê biryara Serokatiya Cîmhûrî kes nikaribe bibe hemwelatî.

* Xwedîtîya erdan ji destên kurdan bê girtin. Ereb hene ku xwedîtîya wan erdan bikin.

* Propogandeyek berfireh di nav ereban de bête kirin, ku ruhê wan yê erebî geş bibe û bikaribin di navçeyên kurdan de bi cîwar bibin.

* Leqebên olî ji destên kurdan bête girtin û di şûna wan de şêxên Ereban bête şandin.

* Nakokiyên di nava kurdan xînin, ku ew xwe bi xwe pevkevin.

* Erebên nijadperest li ser sînor bi cîwar bikin, ku heta em kurdan ji wan deran rakin, kontrolê li ser kurdan

bikin.

* Xeta Bakur ya Cizîrê em bikin navçeyek leşkerî; ereban li wir cîwar bikin û kurdan ji wê dere rakin. Ji bo pêkanîna wî tiştî jî, lêkolîn û planek bête amade kirin. Li ser wê xetê, bi destên dewletê kooperatîfên erebî bête ava kirin. Erebên li wir bête bi çek kirin û perwerde kirin.

* Kesên ku bi zîmanê erebî nizani-bîn, divê heqên wan yê dengdanê û hîlbijartinê tune bin.

* Divê em hemwelatîya Sûriyê nedin wan kesên ku ne xurî ereb bin û bixwazin li wê derê bimînin (26).

Di 5 ê Tebaxa 1962- an de, jimartînek nifûsê ya taybetî li Kurdistanê Sûriyê, li navçeya "Cizîrê" hate çêkirin. Di encamê wê jimartinê de, hemwelatîya li derdora 100 000 kurdan ji dest hate girtin. Ew kesên ku hemwelatîya wan ya Sûriyê jî dest hatin girtin; li gel wan heqên ku ji hemwelatîyên Sûriyê re hebûn wenda kirin û êdî nikaribûn bibana xwediyê erd û avayîyan jî...

VEQETANDINA NAVA PARTIYÊ Û "KONGREYA YEKITIYÊ"

Nakokî û dijîtiyên ku di zîndana Mezê de rû dabûn, piştî berdanê jî dom dikir û roj bi roj gûrtir û dijwartir dibûn. Piştî sala 1962- an, bîngeha veqetandinê hêdî hêdî dihate danîn û du mîldarî di nava PDKS de dihate dîtin: "Baskê Çep û Baskê rast". Lê heta sala 1965- an jî, ew nakokî û baskên hebûn di nava Partiyê de mabûn û hîn awakî fermî negirtibûn.

Di sala 1965- an de, bi awakî eşkere veqetandin di nava "Partiya Demokrat ya Kurd li Sûriyê" (PDKS) de çêbû; "Baskê Çep" bi serê xwe kongreya xwe çêkir û bi navê "Partiya Demokrat ya Çepê Kurdên Sûriyê" rêxistinîna xwe damezrandin.

Li gorî Salah Bedrettîn têza bîngehî ya "Hêza Çep" weha bû: "Di şoreşa Kurdistanê de, pîrsa neteweyî û çînî ketînin nav hev û ew herdu pîrs bi hevîrêdanekê ku ji hevdu navê veqetandin bi hevdu ve girêdayînin" (27). Dîsa li gorî Salah Bedrettîn: Baskê "çep" jî bo Kurdên Sûriyê "netewe" digotin. Baskê din ew "eqeliyet" dihesibandin. Baskê ku bi "rastiyê" dihate navkirin, li gel "parastîna mafên hemû kurdan" bûn. Lê baskê "çep", jî "bîngehgirtîna karker û gundiyên Kurdan" bahs dikirin... (28).

PDKS jî, di sala 1966- an de Kongreya xwe ya yekem û di dawîya Îlona

1969- an de jî Kongra xwe ya duyem çêkir. Di Kongreya Duyem de progamêk jî pêsgotînekê û 20 xalen pêkhatî tê qebûl kirin. Di wê pêsgotînê de; li ser rewşa dinê, pesnê Şoreşa Oktobirê û pişgiriya tevgerên neteweyên bindest, girîngî û pêwîstîya kurdan di pêsketîna Sûriyê de, girîngiya biratiya kurd û ereban û pêwîstîya hevkarîya li dijî emperyalîzmê tê rawestandî; Partiya Demokrat ya Kurd, hevîya neteweya Kurd û garantiya bicîfanîna daxwazên wî nîşan dide. Hinek nerînên bîngehî yê PDKS jî, di wê programê de weha hatînin diyar kirin:

"1) Partiya Demokrat ya Kurd li Sûriyê, li ser bîngehê gelî ji gundîyan, karkeran, ronakbîran û kesên din pêk tê û partiyek demokrat, civakî û têkoşer e. Xebata xwe li ser bîngehê gelî û di bin ronîya teoriya ilmî de dimeşîne."

"4) Partî jî bo rakirina hemû tedbîrên faşîst, di welêt de garantîkirina meşandîna sistema îdareya navçeyî û di navçeyên ku kurd lê dijîn, hebûna wan ya neteweyî li ser bîngehê tevayîya neteweyî bête qebûl kirin, dixebite."

"6) Partî, ji bo gihastîna heqên neteweyê kurd yê siyasî, civatî û kulturî dixebite."

"20) Partî, şerkirina li dijî her awayên emperyalîzmê, nokerên wan yê başverû, feodalîzmê û kapîtalîzmê dixwaze" (29).

Di sala 1970- ê de, hewldanek çêbû ku ew perçebûn û dijîtiya di nava tevgera rêxistinîna Kurdistanê Sûriyê jî holê rakin. Di wê demê de, şoreşa Kurdistanê Iraqê geş bû û tesîrekê wê ya taybetî li ser perçên din hebû. Partiya Demokrat ya Kurdistanê Iraqê dixwest ku li Kurdistanê Iraqê kongreyek yekitiyê di nava rêxistin û grûbên Kurdistanê Sûriyê çêbike û dijîtiyên ku di nava wan de gûr bûbûn çareser bike. Li ser gazîkirina PDKI, di 26- ê Tebaxa 1970 ê de, li Kurdistanê Iraqê "Kongre Yekitiyê" hate civandin û di wê Kongreyê de Komîteyek Navendî ya hevbeş hate hîlbijartin. Lê ew "yekitiya" ku di wê civînê de çêbûbû, di pratîkê de nemeşîya. Nakokî û dijîtiyên ku di nava tevgera rêxistin û grûbên Kurdistanê Sûriyê de hebûn çareser nebûn û pêşîya nakokî û veqetandinê nû nehate birîn...

***

(Çavkanî û Têbînî di rûpela 10-an de ne).

NEWROZ PÍROZ BE

Di van rojên ku em cejna Newrozê pîroz dikin, tevgera rizgarîxwaziya neteweyî ya Kurdistanê bi gelek bûyerên erênî û neyînî ve, di pêvajoyek zor girîng û taybetî de derbas dibe.

Xebat û tekoşîna gelê me teva hemû asteng û êrîşên dijmin jî, li gel şerê çekdarî bi gelek awayî dom dike. Gelê Kurd li Tirkîye, Îran, Iraq û Suriyê di bin şert û mercên pir giran de dijî û tekoşîna xwe di wan şertên giran de didomîne.

Kurdîstana Başûr piştî wan jan û dijwariyan û wêrankirina gund û bajaran, ditêkoşe ku birinên xwe bipêçe û welatê xwe jî nû ve ava bike. Di vî perçê Kurdistanê de, gelê me di warê aborî, siyasî û civakî de di nava dijwariyan pir giran de ye. Lê teva hemû dijwariyan jî, moralê gelê me li Kurdîstana Başûr bilind e. Gelê me xwe amade dike, ku di meha Nîsanê de gavek dirokî bavêje. Hilbijartinên Nîsanê, di diroka tekoşîna neteweyî ya Kurdistanê de, wê hilbijartina yekemîn ya eşkere, fermî û demokratîk be. Bi vê hilbijartinê, wê xebat û tekoşîna gelê me di warê neteweyî û navneteweyî de rewş û statuyek nû bistîne. Hêvî û daxwazên me ew in, ku hêzên niştîmanperwer yên Kurdîstana Başûr Hilbijartina Nîsanê bi awakî demokratîk, adil û hevbeş bike serketinek gelê me yê Kurdîstana Başûr.

Ji Şerê Xelîcê û vir de, Saddam dîsa dixwaze hêza xwe ya leşkerî bicivîne ser hevdu û ji bo pêşîya wê hilbijartinê bigre, di nava haziriyên êrîşek nû de ye. Hilbijartina Nîsanê ne hew Seddam di-tirsîne, herweha xewa dewletin Kolonyalist yên din jî direvîne. Bi taybetî Dewleta Tirk, li hemberî wan bûyerên ku li Kurdîstana Başûr çêdibin, niyet û armancên xwe yên êrîşker û dagîrker roj bi roj bêtir derxine holê.

Li Kurdîstana Bakur jî, tekoşîna gelê me bi awakî berfireh û kutlewî di qonaxek nû de derbas dibe; Kurdistan di pêvajoyêke ku şiyarbûnek mezin ya neteweyî û civakî de, dijî. Bi pêşketina tekoşîna gelê me ya neteweyî û demokratîk, dewleta kolonyalist jî plan û provaksiyonên nû li dar dixîne; zîlm û zordariya li ser gelê kurd dijwartir di-

ke. Lê Dewleta Tirk wê nikaribe bi Navçe û Walîtiya Awarteyî, Parêzgerên Gundan, Zagona Li Dijî Terorê û bi kiryarên din yên taybetî û qirêti, tekoşîna gelê me rawestîne.

Bi Şerê Xelîcê, Dewleta Tirk neçar ma ku di warê "Pîrsa Kurd" de hinek gavan bavêje. Armanca wan gavan jî, di rastiya xwe de ji bo tekoşîna gelê Kurd ku roj bi roj bêtir pêş de dihere, di nava sînorên ku ew dixwazin tixûb bikin. Lê teva wê yekê jî, ew gaven ku di dema dawî de hatine avêtin, dîsa berhemên xebat û tekoşîna gelê me bi xwe ne û divê heta talî em ji wan îstifade bikin. Lê divê em tu carî bi soz û peymanên ku Hikûmeta Tirk di warê pîrsa Kurdî de didin, bawer nekin; nêzîkbûna Hikûmetê ya di wî warî de û "polîtîka dewletê" têkil nekin. Çi di wê derheqê de, çi jî di warên gelek pîrsên girîng de be, di rastiya xwe de yê biryarên talî didin Ordiya Tirkîye û Koma Parastina Neteweyî (K.P.N.) ye. Di dirêjkirina "Rewşa Awarteyî" de, ew rastiya careke din bi awakî eşkere hate ber çavan.

Di wan mehên dawî de, dijmin bi awakî dijwartir êrîşî ser tekoşîna gelê me dike ku bi riya zordarî û şiddetê tevgera Kurd bitêfîne. Heta ji bo qetlîam û qirkirinên nû bi awakî berfireh propoganda tê kirin. Ji bo wê bingeh û merc têne amade kirin û haziriyek mezin ya leşkerî tê kirin. Li gorî daxuyanîyên Serokkomar Turgut Özal, Serokê KPN Orgeneral Doan Güreş, Serokwezîr Süleyman Demirel, Serokê Îstikbarata Tirkîyeyê û ew berpîrsiyarên dewletê yên din diyar dikin; Ji bo "Tevgera Biharê", Ordiya Tirkîyê di nava haziriyek mezin û berfireh deye. Di nava meha Adarê de cara dua ye, ku belafirên dewleta tirk êrîşî ser erdên perçê Kurdîstana Başûr dikin; Ew jî baş dizanin, ku di vê demsalê de û bi wan êrîşan tu serketinî li gorî dilê xwe bi dest naxînin. Armanca wan ew e, ku bi wan êrîşan reaksiyon û dijîtiya raya giştî ya li hundir û derve bipîvin. Lê di rastiya xwe de, Ordiya Tirk ji bo êrîşên berfireh, haziriyek pir mezin dike û li benda mercên li gorî wan lêhatî û minasib e. Dijmin sedem û behanên wan

êrîşên ku dikin û yên wê bikin, hew tekoşîna PKK nişan didin. Lê di rastiya xwe de, armanc û hedefa wan êrîşan, bi awakî giştî û ji binî de vemirandina tevgera neteweyî ya gelê Kurd û Kurdistanê ye. Sebeb û behane çî dibin bila bibi, divê hemû hêzên niştîmanperwer bi dijwarî li hemberî wan êrîşan rawestin. Hesab û planên Dewleta Tirk ji berê de li ser Kerkûk û Mûsilê hene. Loma jî hedefa wan êrîşan ne hew bi Kurdîstana Bakur ve sînorkirî ye; herweha armanca wan, dagîrkirina erdê Kurdîstana Başûr û bi awakî giştî û bi darê zorê jîholêrakirina tevgera Neteweyî ya Kurdistanê ye. Teva ku di derheqê pîrsa Kurd de hinek gaven biçûk jî hatine avêtin, lê di bingeh û rastiya xwe de, Polîtîka Dewleta Tirkîyeyê ya kevn nehatiye guherandin. Ew polîtîka ku li ser esasê zîlm, zordarî û qirkirina û tefandina tevgera neteweyî ya Kurdistanê hatiye ava kirin, îro jî berdewame. Li kîjan perçeyî dibe bila bibi, her bihostek erdê welatê me, perçakî erdê giştî yê Kurdistanê ye. Li hemberî wan êrîşên dewleta Tirk, bi hevdu re tewir pêşvebirin û rawestandî, vatînî û berpîrsiyariya hemû hêzên niştîmanperwer in. Divê em carekê din diyar bikin; Îro ji her demê bêtir pêwîst e, ku em li hemberî listik û planên dijmin yên ku dixwazin rêxistinên kurdan bera ber hevdu din, hay ji xwe hebin û li hemberî wan listik û planan bi dijwarî rawestî. Çawa ku do pêwîst bû; divê îro jî em bi hevdu re li dijî polîtîka dijmin ya li ser bingehê "perçe bike û îdare bike" avakirî, rawestî û wê polîtîka wî pûç û stêwr bihêlin.

Piştî belavbûna Yekitiya Sovyetan, li Dinyê û li navçeyan di warê mêzîna hêzan de guherandinên mezin çêbûn. Ji navçeya Rojhilata Navîn heta navendiya Asyayê jî, rewşek nû derketiye holê. Karbidestên Tirkan dixwazin ji vê rewşa nû îstifade bikin û çî bi çî wan niyetên xwe yên dagîrkerî nişan didin. Dewleta Tirkîyê, li gorî niyet û daxwazê çînen karbidestên xwe hewl dide ku wê polîtîka xwe ya dagîrkerî û kontrolandîna li ser wan dewletên Tirk, têxe jîyanê. Di vî warî de, bi pişgiriya dewletê ideolojîya "Turantiyê" jî

nû de tê vejandin. Ji bo ku Ermenîstanê li ser rîya dagîrkeriya xwe ya Kafkasyayê û Asyaya Navîn wek astengekê dibîne, Dewleta Tirk li dijî ermenîyan dest bi kampanyek mezin kiriye. Dewleta Tirk dixwaze, ku di hundir de li ser bingehê dijminatîya Kurdan, "şerê Kurd û Tirka" gûr bike û niha jî hewl dide, ku dijminatîya Ermenîyan germ bike. Bi kurtayî, Dewleta Tirk dixwaze wê politîka Osmanîyan ku gel bera ber hevdu didan û milyon û nêvek ermenî kuştin, ji nû de binin rojevê.

Loma jî; divê hemû hêzên pêşverû

yên li Tirkîyê, ji berê bêtir li dijî wan niyet, plan û politîka çinên karbidest yê Tirk rawestin û ji bo wan armanc û hedefan bêber û stewr bihêlin xebat û têkoşînek taybetî û dijwar bimeşînin. Di rewşa îro de ev, vatinyek herî girîng ya hêzên şoresger û demokratên Tirk e. Li aliyê din, em dixwazin bala raya giştî ya Dinyê bikşînin ser wê siyaseta dagîrkerî ya Dewleta Tirk û haziriyên wê yê ji bo êrîşên nû li ser gelê Kurd. Li dijî wan plan û haziriyên dijmin, em gazî hemû hêzên niştîmanperwerên Kurdan yê di nava welêt û li dervî

welêt dikin, ku bi hazirî bin, bibin yek, mil bidin milê hevdu.

Meha Adarê ku Cejna Newrozê tê de tê pîroz kirin, di dîroka neteweya Kurd de bi serketin û şayîyan û bi bûyerên trajedîk û qirkirinên ku hatine serê gelê Kurd, xwedî cihêkî taybetî ye. Di Adarê de, li hêlekê em Cejna Nete-weyî, sembola rizgarî û azadiyê Newrozê pîroz dikin; li aliyê din, em bi kîn û nefretek mezin, naletê li wê wahşet û qirkirina Halepçeyê dibarînin.

CEJNA NETEWYÎ NEWROZ PÎROZ BE !

HALEPÇE NEHATÏYE JI BÎR KIRIN Û NAYÊ JI BÎR KIRIN !

BJÎ TÊKOŞÎNA GELÊ ME YA JI BO SERXWEBÛN, DEMOKRASÎ, YEKÎTÎ Û SOSYALÎZMÊ !

RIZGARÎXWAZÊN NETEWYÎ YÊN KURDISTANÊ (KUK/RNK)

Berpirsiyartîya Ewropa

Adar 1992

Çavkanî û têbiniyên "Di Tevera Kurdistanê de Pîrsa Rêxistiniyê..."

- (1) Ji bo dirêjaya vê bahsê binere: Zinar Silopî, Doza Kurdistan, rp: 104- 105, Öz- Ge Yayınları.
- (2) Binere: Garo Sasuni, Kürt Ulusal Hareketleri ve Ermenî- Kürt ilişkileri, Weşanên Orfeus, Stockholm, 1986.
- (3) Ji bo dirêjaya vê bahsê binere: Zinar Silopî, b.n.d, rp: 105. Garo Sasuni, b.n.d, rp: 184. Sosyalizm ve toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt 6, rp:1913. Ekrem Cemil Paşa, Muhtasar Hayatım, rp: 67, Weşanên Enstîtuya Kurd li Bruksel. Emin Karaca, Ari Eteklerindeki Ateş "Bir Kürt Ayaklanmasının Anatomisi", rp: 14, Alan Yayınları. Dr. Vet. M. Nuri Dersimî, Kürdistan Tarihinde Dersim, rp:253- 255, Ani Matbbasi, Halep. Dr. Abdurehman Qasimlo, Kürdistan û Kurd, rp:62- 63, Weşanên Jîna Nû.
- (4) Vedat Şadîli, Tûrkiyede Kürtçülük Hareketleri ve isyanlar, rp: 167, Kon Yayınları, Ankara 1980.
- (5) Binere: Garo Sasuni, b.n.d. rp: 184.
- (6) Binere: Alpay Karacali, Tarihimizde Kürtler ve Ayaklanmalar, rp:61, Cem Yayınları.
- (7) Binere: Emin Karaca, b.n.d. rp: 18. Martin van Bruinessen, Aa, Şeyh ve Devlet, rp:360. Öz-Ge Yayınları.
- (8) Binere: Faik Bulut, Devletın Gözüyle Tûrkiye'de Kürt isyanları, rp: 79- 80, Yön Yayincilik.
- (9) Binere: Vedat Şadîli, b.n.d. rp: 128.
- (10) Binere: Bîranînen İhsan Nûrî Paşa, Kovara Hêvî, hejmar: 5 rp:25.
- (11) Binere: Bîranînen İhsan Nûrî Paşa, Kovara Hêvî, hejmar:4, rp:16.
- (12) Binere: Zinar Silopî, b.n.d. rp: 113.
- (13) Binere: Zinar Silopî, b.n.d. rp: 116- 117.
- (14) Ji bîranînen İhsan Nûrî Paşa, Emin Karaca, b.n.d. rp: 107-109.
- (15) Ji çavkaniya organa Komünist Partiya Tûrkiyê, Kizil Istanbul, Emin Karaca, b.n.d. rp:134.
- (16) Ji çavkaniya "Internasyonale Presse Korrespondenz", Emin Karaca, b.n.d. rp: 144.
- (17) Ji bo dirêjaya vê bahsê binere: Dr. Vet. M. Nûrî Dersimî, b.n.d. rp: 251. Zinar Silopî, b.n.d. rp: 116- 117.
- (18) Bîranînen İhsan Nûrî Paşa, Hevî, hejmar:6, rp:37.
- (19) Binere: Ekrem Cemil Paşa, Muhtasar Hayatım, rp: 80.
- (20) Binere: Zinar Silopî, b.n.d. rp:161.
- (21) Ji bo dirêjaya vêbahsê binere: Zinar Silopî, b.n.d. rp: 176-182.
- (22) Dr. Heinz Gstrein, Avukatsiz Halk Kürtler, rp:40.
- (23) Binere: Kovara "Demokratî" ya Organa "Partiya Demokrat ya Kurd ya Peşverû Li Sûriyê", hejmar: 102, Hezfrana 1980.
- (24) Ji agahdariyên hevdtînen taybetî.
- (25) Binere: Rafet Balli, Kürt Dosyası, rp: 552. Weşanên Cem.
- (26) Ji bo dirêjaya vê bahsê binere: Berhevoka "Komela Xwendevanên Kurd Li Ewropa, Liqê Çekoslovakya" ku di despêka Gulana 1973- an de û bi navê "Li ser Rewşa Gelê Kurd Li sûriyê" hatibû belavkirin.
- (27) Binere: Hevpeyvîna bi Salah Bedrettîn, Kürdistan Press, hejmar: 46.
- (28) Binere: Rafet Balli, b.n.d. rp: 556.
- (29) Ji Program û Destûra Partiya Demokrat ya Kurd Li Sûriyê.

ZAZAKÎ

ZAZAKÎ

ZAZAKÎ

ZAZAKÎ

MI A DINÎ DI JÎ KÊF KERD

Koyo Berz

Wextê di Bektaşiyê beno. No şew û roj şimeno. Key ney û key milaya pê kîşt a beno. Çend finî mila yeno ney hetî, ney rê nesîhetî keno û vano:

-Bektaşî efendî, şerab û eraqî meşimi, ê heramî yê. Meştî merg esto, o ki nînan bişimo rîyê cenetî nêvînenno. Nê şerab û eraqî ra fek viradi, bêrî camî nemac biki, tewbe biki, Ellay ra e'fkerden a xo biwazi. Ella girdo, ê ki tewbe kenê û fina nêkenê înan e'f keno.

Bektaşî vano:

-Çiyê nêbeno mila efendî, no êne ez yena camî û nemazdê ênî ra dest pey kena. Ti qe xo meqabrini û meraq meki.

Mila vano: Ti soz danê ti do birê no êne ra dest bi nemac kerê?

Bektaşî vano:

-Soz bo, sozê merdimê verî bo, ez do bîra û dest pey kera. Heta ewro çend finî to dîyo, ez sozdê xo sero nêvinderta û mi sozê xo werdo û nîyardo ca. Mi hetî soz soz o.

Mila vano:

-Înşallah ti sozdê xo ser o vîndenê û no êne yenê dest pey kenê.

Mila dano piro şino.

Beno roja ênî, Bektaşî şefaq ra rew werzeno, şûşeyê şerabê xo şimeno û wextê dihîri paweno. Ezanê dihîri veyndano. Bektaşî şino koşedê camî di vindeno ki heme milleti zere kewo, o jî înan dimi zere kewo ki kes ci nêvîno. Milleti kewî zere tepey a, no jî dano piro şino, postalanê xo kêberî vero veceno keno xo dest û hêdî hêdî, nerm nerm kewno camî zere. Postalanê xo cadê postalan di ronano û şino peynî da cemeatî di roşeno.

O sire di mila jî textê wahzan sero wahzî dano. Wexto ki Bektaşî kewno zere mila efendî ney vînenno û çiman bin ra wineyno ney ra.

Bektaşî ronîşt tepey a, mila efendî vengê do berza wina vano:

-Eycemeat o muslimîn! Şima zanê ê ki na dinî di şereb û araqî şimenê do a dinî di sebo înan û çiçi do bîro înan sere di. O ki şerab û araqî şimeno, heta rojda mergdê xo çend şûşey şimitê, hîrê-çihar qatê ê şûşan do resenêna girêdeyê û a dinî di berziye ey mil. Şew û roj do ey mil di bê û ci mil ra nêvijiyê.

Bektaşî, hêdîyêna werzeno pay û milay rê vano:

-Mila efendî, ê şûşey do veng ci mil bê yan jî pîrr ci mil bê?

Mila efendî dişmişî beno, vano: "Ez vaja veng do pa bê, wexto barê ci do şenik bo, genê ez vaja do pîrr ci mil bê, barê ci giran beno û bin di nêşeno ray şiro."

Mala vano:

-"Heme do heta fek ra pîrr ci mil bê û o hesab a do ci bin di şiro.

Bektaşî finê ra çepikî dano piro, kêf keno û bi kêf do weş a vano:

-Ti bijî mila efendî! Ella û Pêxember to ra razîbo! Dêmek ki Ellay ez jî xo vîr a nêkerda û dişmişê mi jî bîyo. Ez do a dinî di jî şerab û araqî bişima, tey asnawî bikera û rojê xo roj kera. Derdê vînayiş û herînayiş jî nêmaneno. Ti çi nêvanê a dinî di jî mi kêf kerd.

***

Ê MI BÎYA, Ê XO BERI

Koyo Berz

Karwan ê dewan nîmedê şewî ra baranê xo barkeno ki şefaqê rew xo biresno sûki. Mezat û mewlexanî ser reso, ki, bişo mal û çiyê xo biroşo.

Eger erey bîmanê, şefaqê rew xo nêresnê sûki, nêşenê mal û çiyê xo biroşê, manenê rojda bîni.

Sûkijî heme şefaqê rew werzenê û şinê cadê çî herînenê, ci rê çiçi lazim bo wîja di herînenê. Qandê ki dûkanan sero zaf vayo. Wêrê dûkanan jî cirê çiçi lazim bo, çiçi dûkandê ci di kemî bo, şenê bazar di herînenê. Dewejî heme çîye xo anê bazar di roşenê.

Rojê karwanê dewda Qetînî baranê xo barkeno ki biyaro bazardê Sêwregî di biroşo.

Karwan dewî ra vijyeno yeno reseno koy ser. Wexto ki reseno koy ser, newe mî û vergîya pê ra yenê sinasnayeni. Yanê hebê rojnayî beno.

Karwanî ra jew winêno ki çi bewnîro, herûnda şilwalandê xo di ê cinîyerda xo kerdê xo pay. Şaşeyêda zaf girdi bîya. Şilwalandê cinêkera jî nêşeno şiro sûki. Mecbûr do şiro bivirno. No vijyêno sîfyêda berzi ser, veyndano cinîyerda xo û vano: "Keynê, Xezal, Xezal! Ê mi bîya ê xo beri, ê mi bîya ê xo beri!.."

Enbazê ci ci ra pers keno, vano:

-Qandê çiçi ti yê winî xo dirnenê, qîjenê û veyndanê? Çiçi to xo vîr a kerd o? Ê mi bîya ê xo beri çiçi yo, çi vaten

a?

No vano: La oxil, ma çimê to korîye? Qe ti yê nêvînenê, mi şaşey a herûnda şilwalandê xo di, ê Xezalî kerdê xo pay. Qandê coy ez o qîjena û veyndana. Ez o vana, ê mi bîya ê xo beri ki, kes fahm nêker o, şena vajo, şalwalanê mi bîya ê xo beri. Wexto dewijî aşnawê, do mi estanikî kerê û çorşmey ra vila kerê. Do mi qanik kerê û bicawê. Ez o winî vanu beno fahm bikero û ê mi bîyaro ê xo bero.

***

ZAZAKÎ

ZAZAKÎ

ZAZAKÎ

ZAZAKÎ

NEÇARA

Neçara ez kewta livînî
Axînê m reyna to veynî

Ger ti bîrî ez tu veynî
Der û dor bidî mizgînî

Berr û xaliyan 'erd ra kirî
Karik û berxan terakerî

Def û zurna bidî pero
Govend û dilan'd ez vero

Go zımston bibo wesar
Pel akero şênahîw dar

Koy wişkî bibî zergunî
Dewar boro çerew gûnî

Kerm û kezî mar û murî
Wa şabî teyr û turî

Dinya bibo kesk û sore
Ti şerbete eşqî bore

Kes nêmano 'ebd û kole
Maldar nêbo wayrî cole

Ez nêkona destê kesî
Tewrî zerecê qefesî

Ling û destî rengê h'enî
Qey to heliyawa ez benî

Nalînê m h'elnay zinnarî
Amnûn, payîz û wesarî

Zerrê tu di nêkerd mefer
Jiyani min şî sera ser

Espar be biko rayu durbî
Ger çem bêro ezo pird bî

Ger warun bo ez sivanî
Qey xatirê to meymanî

Gurrî nê lingê estorî
Haydê bêre ez bi gorî

Wexto bêrî fekî berî
Mal û hal bi qurban kerî

Ti kerem ke bêre zerre
Ti meymanî mi esmere

Der û cîranî bi telaşî
Meyman kamo yê bî şaşî

Balgî û doşek tu rî runî
Taffinî beysûs û mumî

Çay û qehve îkram kerî
Xwe bigorî û heyran kerî

Kis û qelûn tu rî degîrî
Cew û simer bidî bergîrî

Tu rî dekirî kaleke
Kerem bike ti fedî meke

Go roec şoro bibo tarî
Ma go bikrî kêf û yarî

Wa biteqê û cêra şorê
Her çî dîjmin û neyarî

Roc vicyo bibo roşnahî
Dinya bibo kêf û şahî

Ez bi Kurdistan şa bîya
Birînê min derman bîya

Ez ser firaz û ser berza
Qêy Peşmergey Berzanî ya

ARFİYAN/1991

WELATÊ MA KURDISTAN O

Welatê ma Kurdistan o.
Key mekanê ma Kurdan o.
Çîher letey bindestan o.
Welatê ma Kurdistan o.

Bira werzi ti jî bêrî.
Ewro kewto mi jî vîrî.
Dinya mi ra bîya tarî.
Bê roj û bê roşnayî.

Welatê ma zaf şîrin o.
Dest û lingan ma hemin o.
Ewro dişmen ho wen o.
Bê gan û bê guman mend o.

Welatê ma heme xopan o.
Pêro bostan û gûlistan o.
Zerî da kulin rê derman o.
Çîhar letey bindestan o.
Welatê ma Kurdistan o.

Destê mi ci ra kewto dûrî.
Ewro kewto mi jî vîrî.

Deza werzi ti jî bêrî.
Ma werzê şîrê 'erdê gonî.

Welatê ma baxçey gulana o.
Zerîda kulin rê derman o.
Key mekanê ma Kurdan o.
Çêher letey bindestan o.

VEYŞANA TEYŞANA

Ez veyşana, teyşana.
Kokê mewer aşana.
Erdê sîrf verşana.
Key dişmenî weşana.
Tirba sîltanan pêşana.
Ser o pist denişna.
Vay ver ciwên vaydana.
Ser o sîrik denişna.
Key paşayan bipeyşna.
Çaqmaqlîyerî verşana.

FILAN MERDIM DO TO BIKIŞO

Rojê jew merdim Hezretî Elî rê vano:

Filan merdim do bîro û to bikişo.
Hezretî Elî a şewî heta şefaq dişmi-
şî beno.

Şefaqê rew yeno, ê merdimî rê va-
no:

O merdimo ki to vatê mi nêkişeno.
Vano: Qandê çiçi o to nêkişeno?
Vano: Ez zaf dişmişî bîya.
Ez ser o zaf fikirîyaya.
Winya ya, mi ey rê çêlî nêkerda ki,
O merdim bîro û mi bikişo.
Mî ey rê rindey, çêlîyey bikerdê,
Beno o merdim bîyameyê,
Û ez bikişê.

Koy Berz

***

TÜRK DEVLETİ KÜRDİSTAN'DA YENİ PROVAKASYONLAR PEŞİNDEDİR

TARİHİMİZDEN DERS ÇIKARMALIYIZ

Bugün TC'nin Kürt halkına karşı izlediği politikanın ve Kürdistan'da meydana gelen bazı gelişmelerin yakın tarihimize yaşanan kimi olaylarla benzer yanları vardır. Örneğin, 1920-1940 yıllarını alalım. Bu yıllar Kürdistan'da kesintisiz ulusal ayaklanmaların yaşandığı yıllardır. Bu yıllarda Kürdistan büyük ve küçük çok sayıda silahlı ulusal harekete sahne olmuştur. Türk devletinin bu hareketlere karşı izlediği politika ilginç bir politikadır. Bu politikayı bir kez daha gözden geçirmek ve bundan günümüze ışık tutacak bazı sonuçlar çıkarmak gerekmektedir.

Tarih, ve kendi öz tarihimiz, ondan ders çıkarmasını bilenler için, zengin deneylerle doludur.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında (1914-1918) Osmanlı İmparatorluğu bir çöküş sürecine girmişti. Meydana gelen boşluktan Kürtler'de yararlanmaya çalışıyordu. İstanbul'da ve başta Diyarbakır olmak üzere Kürdistan'da çok sayıda Kürt politik ve kültürel örgütü kurulmuş ve Kürtlerin ulusal hakları için çalışma yapıyordu. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, o günkü uluslararası koşulların da uygun düşmesiyle, Sevr Antlaşması'nda Kürtlere "Bölgesel Özerklik" ve belli bir aradan sonra bağımsız bir devlete kadar gidecek olan Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (Selfdetermination) sağlanmıştı.

Bu dönemin egemen sınıfları (Osmanlı idarecileri) Kürtlerin ulusal varlığını ve haklarını tanımak zorunda kalmışlardı. İstediklerinden dolayı değildi, iç ve dış koşullar onları buna mecbur etmişti.

Padişah Sultan Vahdettin'in izniyle Anadolu'ya geçen Mustafa Kemâl işgal güçlerine karşı bir savaş başlattı. Bir anti-ışgal hareketinden öteye geçmeyen sözde "Kurtuluş Savaşı" yıllarında (1918-1923) Mustafa Kemâl Kürtlerin varlığını inkâr etmek bir yana, aksine onlarla ittifak yollarını arıyordu. Bu konuda Kürtlerden önemli bir destek

sağladığını da belirtmek gerekir. O yıllarda işlenen tema şuydu: Bu vatan Türklerle Kürtlerin ortak vatanıdır. Kürtler "enasır-ı İslamiyenin ve enasır-ı milliyenin" vazgeçilmez bir parçasıdır. Kurulacak olan yeni devlet iki milletin eşit ve ortak devleti olacaktır. Kemâlistler bu politikalarıyla, Kürt halkının, Kürdistan'da emperyalist işgal güçlerine karşı başlattıkları mücadeleyi dahi kendilerine tabi kılmayı başarabildiler. 1923'te Cumhuriyet ilan edildiğinde bizatihi Mustafa Kemâl'in Kürdistan'dan ağa, bey, aşiret reisi ve şeyhlerden atadığı mebuslar Ankara'da Kürtleri temsil etmeye memur kıldular. Milli kıyafetleriyle mecliste Kürtleri temsile memur edilen milletvekillerinden, "Kürtlerin Türklere ayrılmak istemedikleri, TC'nin Türklerle-Kürtlerin ortak devleti olduğu..." yolunda teminatlar alındı, o sıralarda yapılan Lozan Antlaşması görüşmelerine protesto telgrafları çektiler. Yine aynı yıllarda Kürtler "Mahalli Muhtariyet" vaatleriyle oyalanıyordu.

Bütün bunlar neden yapıyordu, neden Kürtlere bol keseden vaadlerde bulunuluyordu, hatta neden Kürtler bazı şeylere teşvik ediliyordu? Gayet açıktır ki Osmanlı yöneticileri ve daha sonra Kemâlistler o dönem için güçsüzdüler; kendilerine güvenemiyorlardı ve buna mecburdular, zaman kazanmak istiyorlardı. Bu durum yeni kurulan TC'nin yerine oturmaya başlamasına kadar sürdü.

TC devleti kurulup, içerde ve dışarıda yerini sağlamlaştırdıktan sonra Kemâlistler Kürtlere karşı yeni bir politika izlemeye başladılar. Bu politika inkâr, asimilasyon, tedip, tenkil ve katliam politikasıydı. Verilen bütün vaatler unutuldu, Kürtlere ilişkin her şeye yasak konuldu. Türkiye "Misak-ı Milli" sınırlarıyla bölünmez bir bütün, Türkler tek ve egemen millet ilan edildi. Kürdistan'da Türk sömürgeciliği ekonomik, siyasi, askeri, idari ve kültü-

rel olarak yeniden sağlamlaştırılıp derinleştirilmeye başlandı.

Kürt halkı verilen vaatlerin yerine gelmemesi ve aksine Kürdistan'a yönelik baskı ve yasaklar politikasının derinleştirilmesi karşısında ulusal haklarını elde etmek için yoğun bir mücadeleye atıldı. Kürt yurtseverleri Birinci Dünya Savaşı'nda yitirdikleri fırsatı geri getirmek istediler. Bu dönemde İstanbul'da oturan ve diplomatik görüşmeler peşinde koşan, umutlarını ABD Cumhurbaşkanı Willson'ın prensiplerine ve Sevr Antlaşması'na bağlayan Kürt önderleri Kürdistan'da halkı yeterince örgütleyememiş ve alını Mustafa Kemâl ve arkadaşlarına bırakmıştı. Cumhuriyetin kuruluşuyla tarihi bir fırsatı kaçırdıklarını gören bu yurtseverler Kürt halkının gücüne güvenmekten başka yol olmadığını gördüler. Bundan sonradır ki ve şartların dayatmasıyla 1920-1940 yılları arasında Kürdistan'da çok sayıda ulusal hareket peşpeşe örgütlendirildi. Silahlı direnme hareketine başvurmak Kürt halkı için kaçınılmaz bir yol oldu. Türk devleti barışçı ve demokratik tüm çözüm yollarını kapatmış, Kürt halkının üzerine bugün olduğu gibi tankıyla, topuyla, mitralyözleriyle, uçayla yürüyordu. O gün de sömürgeci devletin zor ve şiddeti Kürt halkını silahlı mücadeleye mecbur kılmıştı.

Bu söylenenlerden günümüze ışık tutacak bir kaç noktaya değinmek istiyoruz:

Birincisi: Türk devleti güçsüz veya hazırlıksız olduğu dönemde Kürt halkının hak taleplerini oyalayarak zaman kazanmaya çalışıyordu. Bunun için iki yüzlü bir politikayla Kürtlere şirin görünmek istiyordu, bazı vaatlerde bulunuyordu. Bunu, sömürgeci devlet (ler)in oyalama politikası/taktiği olarak tanımlamak gerekiyor. Bugün de, Körfez Savaşı'ndan bu yana Türk devleti, yine sahte bazı reformlar adına böyle bir oyalama taktiğini izliyor. Kürtlerle Türklerin kardeş olduğu,

mevcut devlet sınırları içinde her kesin eşit olduğu/olacağı işleniyor. Yine bazı haklardan bahsediliyor ve vaadlerde bulunuluyor.

İkincisi: Devlet, bir yandan Kürdistan'daki denetimini sağlamlaştırmaya çalışıyor ve askeri alanda hazırlıklar yapıyor, diğer yandan provakasyonlarla Kürt halkını vaktinden önce ayaklanmaya zorluyordu. Bu durumu, 1920-1940 yılları arasında meydana gelen ulusal hareketlerde görmek mümkündür, özellikle en büyük iki Kürt ulusal hareketi olan Şeyh Sait ve Dersim hareketlerinde bunu daha bariz bir biçimde görüyoruz. Bunu da Türk devletinin provakasyon politikası olarak tanımlamak lazımdır. Bugün de Türk devleti aynı provakasyon politikasıyla Kürt halkını zamansız, örgütsüz ve hazırlıksız bir ayaklanmaya zorluyor. Newroz öncesinden başlatılan hazırlıklar (Bahar Harekâtı), Newroz'da hazırlanan "ayaklanma senaryosu" ve meydana gelen kanlı katliam bunu ortaya koyuyor.

Üçüncüsü: Tüm Cumhuriyet dönemi boyunca ve bugün dahil TC'nin Kürt halkına yönelik politikasının temelini ya zoraki boyun eğdirme, teslimiyet ve ihanete zorlama veya zor ve şiddet uygulayarak, katliamlarla sorunu çözmek oluşturmuştur. Bu politika Kürt halkını ya ihanete ya da isyana zorlayan bir politikadır. Bir çok ulusal hareketin hazırlığını tamamlamadan, vaktinden önce patlak vermesinin temelinde devletin bu provokatif politikası yatıyor. Yine bugün de Türk devleti bir yandan Kürt halkını sahte reformlarıyla oyalamak, kaderine boyun eğdirmek; diğer yandan baskı ve katliam politikasıyla sindirmek ve teslim almak istiyor. Bu iki taktiğe bir arada başvuruyor. Baskı, zulüm ve katliam hazırlıkları; demokrasi, insan hakları, "Kürt sorununun demokratik yollarla çözülmesi" propogandasıyla gizlenmeye çalışıyor.

Dördüncüsü: Türk devleti mücadeleyi saptırmak, Kürt halkının radikal kurtuluş mücadelesini engellemek için önce vaad ettiği hakları belli bir süre sonra daima geri almıştır. Bunu hem de "cezalandırma siyasetiyle" yapmıştır. Örneğin, TC'nin kuruluşu yıllarında Kürtlere bir çok şey vaad edilmişti. TBMM'sine sözde Kürtleri temsil etmek için çok sayıda milletvekili (!) çağırılmıştı. Kürtlere Mahalli Muhtariyet sözü verilmişti. Diyap Ağa, Hasan

Hayri Bey, Avni Doğan Bey vb. unsurlar Kürtleri temsilen (!) mecliste bulunuyorlardı. Lozan görüşmelerinde Türk heyeti karşı tarafa yeni kurulan TC'de "Kürtlerin her türlü haka sahip olacağını.." söylüyordu. Kemâlistler utanmadan bunu tüm dünyaya söylüyorlardı. Ancak Kemâlistler, iktidarlarını sağlamlaştırdıktan sonra, Kürdistan'a haçlı seferleri düzenlemeye, Kürt halkına yönelik provakasyon politikalarını uygulamaya koydular. Kürt ulusal hareketini kanlı katliamlarla bastırdılar. Ardından kurulan İstiklâl Mahkemeleri'nde silahlı hareketlere katılmayan Diyap Ağa, Hasan Hayri Bey, Seyid Abdulkadir ve daha bir çok Kürt ileri gelenini de idam ettirdiler. Kürdistan ve Kürtlük adına ne varsa yasaklayıp, sorunu bu kez inkâr ve asimilasyon yoluyla çözmeye koyuldular.

Tarih, ardarda sıralanmış olaylar dizisi değilse, ondan ders çıkarmak zorundayız. Düinden bugüne dünyada çok şey değişti, ama Türk devletinin bu Kürt politikası değişmedi. Günümüz koşullarında da Türk devletinin Kürdistan'da yeni katliamlar yapmayacağını/yapamayacağını düşünmek biraz saf olmak demektir. Kürt halkı kendi kaderini ancak kendi eliyle çizebilir. Devletin vaadlerine kanmak, Kürtler için tarihi tekerür ettirmekten başka bir şey değildir. Kürt halkının kendi mücadelesiyle kazandığı haklar ancak kalıcı olabilir, kazanılan hakları korumak ve işletmek ise en az onları kazanmak kadar önemlidir. Bir kez daha tarihimize dönüp, ondan ders çıkarmamız gerekiyor.

NEWROZ KATLIAMI VE TC'NİN KÜRDİSTAN'DAKİ YENİ PROVAKASYON POLİTİKASI

Türk devleti bugün de Kürdistan'da yeni provakasyonlar peşindedir. Devlet, geçmişte olduğu gibi bugün de Kürt halkını zamansız ve hazırlıksız bir ayaklanmaya zorlamak ve katliamlarla Kürt ulusal hareketini bastırmak, Kürt halkını sindirmek istiyor. Newroz olayları ve devletin Şırnak'ta giriştiği son katliam bu politikanın bugün de yürürlükte olduğunu göstermiştir.

DYP-SHP koalisyon hükümeti, kurulduğu günden beri, "Güneydoğu Sorununu" (Kürt Sorununu) çözmeyi önüne temel görev olarak koymuştur. Koalisyon hükümeti bu sorunu, Tür-

kiye'nin bir nolu sorunu olarak görmüş, görmektedir. Türk devletinin gerçek karar mercilerinin (Genelkurmay Başkanlığı, MGK vb.) hükümete dayadığı temel görev, her ne suretle olursa olsun, hangi yoldan olursa olsun, bu sorunun bir an önce çözüme kavuşturulmasıdır.

Belirtmek gerekir ki geçmişten beri, Kürt Sorununda gerçek karar merci hükümetler değil, Türk ordusudur, onun üst yönetimi olan Genel Kurmay Başkanlığı, MGK'dir. Bu konuda belirlenmiş bir devlet politikası vardır ve bugüne kadar hükümetlerin bu politikanın dışına çıkması mümkün olmamıştır. Hükümetler bu politikayı uygulayan kukla yönetimler olmaktan öteye bir rol oynayamamıştır.

DYP-SHP koalisyon hükümeti kurulduğundan bugüne Kürt sorununda ikili bir politika izliyor. Sonuç olarak bu ikili politika ile varılmak istenen yer aynıdır: Kürt ulusal hareketini tasfiye etmek, Kürt halkını teslimiyete zorlamak ve sorunu devletin belirlediği çerçevede çözmek.

DYP-SHP koalisyon hükümetinin Kürt Sorunu'ndaki politikası nedir? Bunu biraz daha açta yarar vardır.

Birincisi: Türk devleti, Kürt ulusal hareketinin yeni boyutlar kazandığının bilincine varmıştır. Kürt sorunu içeride, Ortadoğu'da ve uluslararası düzeyde yeni bir aşamaya gelmiştir. Sorunun, bundan böyle ilgili devletlerin sınırları içinde ele alınacak bir sorun olmadığı da açıklık kazanmıştır. Kürt halkının gelişen ulusal mücadelesi, bölgede ve dünyada yaşanan son gelişmeler, Türk devletini yeni politika arayışlarına, yeni bazı açılımlara zorlamaktadır. Bu nedenle 1980'li yılların sonlarından başlayarak, somut olarak Körfez Savaşı ile birlikte, devlet geleneksel şiddet politikasıyla birlikte, yeni politikalar sergilemektedir. Bu süreçte önce Kürtlerin varlığı kabul edildi ve ardından sözde "Kürtçe serbestisi" getirildi. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın diktesiyle ANAP iktidarı döneminde başlatılan bu süreç DYP-SHP koalisyon hükümetiyle devam ediyor. Yeni koalisyon hükümeti "Kürt Realitesi" ve sözde "Kürtçe yayın hakkı" ve gündemde tuttuğu diğer bazı "vaadler paketiyle" bu sürecin çerçevesini doldurmaya çalışıyor.

Peki, devletin politikasındaki bu yeni açılım neyi hedefliyor? Türk devletinin böyle kısa bir süre içinde 70

ylık geleneksel baskı, zulüm, şiddet, inkâr ve asimilasyon politikasını terketmesini beklemek ve bu zihniyetle yetişmiş yöneticilerden demokratik çözümler ummak açık bir saf dillik olur. Bundan öte gerçekliklere gözlerini yummak olur. Açıktır ki devlet, Kürt ulusal hareketini bir de bu yoldan tasfiye etmek istiyor. Kürdistan'da giderek büyüyen ulusal kurtuluşçu potansiyeli sahte reform vaatleriyle tasfiye etmek, radikal bir hareketin kan damarlarını kesmek istiyor. Kısacası amaç, devletten kopuş içinde olan Kürt halkını oyalamak, devrimci ulusal kurtuluşçu güçleri tasfiye etmek ve sahte reformlarla Kürdistan'da sömürge sisteminin hayatını uzatmaktır. Bu bir oyalama ve zaman kazanma politikasıdır.

Burada bu politikaya alet olan HEP'in konumu ve oynadığı role değinmek gerekiyor. HEP'in kuruluşu, seçimlerde SHP ile ittifaka girmesi ve ardından DYP-SHP koalisyon hükümetine destek vermesi (ve hatta ortak olması) devletin istediği ve onayladığı bir durumdur. Bazıları buna "devlet operasyonu" diyorlar. Son Newroz katliamına kadar HEP'in izlediği politika Kürt ulusal potansiyelini devletin çizdiği çerçeveye çeken bir politikadır. Bu karşılıklı bir taviz politikasıdır. HEP'in nasıl kurulduğu ve devletten nasıl tasvip gördüğü bilinmeyen bir durum değildir. Devlet HEP'in kurulmasına göz yumdu ve belli bir çerçevede hareket etmesi koşuluyla ona manevra alanı dahi hazırladı. Bu karşılıklı zımnî anlaşma son Newroz olaylarına kadar devam etti. HEP, koalisyon hükümetinin bir ayağı olarak devlete Kürdistan'da taze kan sağlamıştır, devletin Kürdistan'da nisbî olarak yeniden itibar bulmasına neden olmuştur, halkımızın beklentileriyle oynamıştır. Bu konumıyla HEP, Kürdistan'daki son olayların da sorumlularından biridir.

İkincisi. Türk devletinin Kürt ve Kürdistan sorunundaki geleneksel politikası temelde değişmemiştir. Türk devleti hala sorunu esas olarak askeri yoldan çözmek peşindedir. Hiç kimsenin Kürt halkına Türk devletine ilişkin yanlış imajlar taşımaya hakkı yoktur. Son Newroz katliamı ve devam eden Bahar Harekâtı bir kez daha devletin gerçek eğilimini ortaya koymuştur. Türk devletinin iki yüzlü oyalama politikasına umut bağlayan çevrelerin bundan ders çıkarması gerekiyor. Türk

devletinin "Misak-ı Milli" sınırlarının korunması için yapamayacağı bir şey yoktur. Bu devlet mekanizması yok edilmeden, bu köhnemiş zihniyetin kökü kazınmadan, TC'den gerçek anlamda demokratik bir açılım beklemek mümkün değildir.

Bir süredir Türk devleti ve ordusu Kürdistan'a ve Kürt halkına yönelik yeni bir askeri harekât hazırlığı içindeydi. Kürdistan'ı adeta yeniden işgal etmenin hazırlıkları yapılıyordu. Bu konuda Türk yöneticilerinin üzerinde mutabakat sağladığı bir politika adım uygulamaya konulmaktadır. Geniş çaplı yeni bir harekât ve yeni katliamlar için zemin oluşturulmaktaydı ve halen bu hazırlıklar devam ediyor. Türk devletinin Kürdistan'a yönelik bilinen provakasyon politikası yeniden gündemdedir. Türk devleti aylardır içerde ve dışarda tüm kurum ve kuruluşlarıyla, basın ve yayın organlarıyla, siyasi parti ve diğer kamu kuruluşlarıyla, Newroz'da Kürdistan'da "ayaklanma" olacağını işlemekteydi. 1940'lardan bu yana Türkiye'de Kürt sorunu ilk kez bu düzeyde gündeme geliyor ve bu düzeyde tartışılıyor. Türk devlet yöneticileri de hiç bu kadar iki yüzlü davranmamıştır. Türk devlet yöneticileri ve egemen sınıfları hiç bu kadar kenetlenmemiştir. Türk hakim sınıfları ve devlet yöneticileri Kürt sorununda tam bir "Milli Mutabakat" içindedirler. Milli birlik ve beraberlik, devletin ve ülkenin bölünmezliği, üniter devlet kavramları, üzerinde tartışılmaz kutsal değerler olarak, her kesimin üzerinde mutabakat sağladığı kavramlardır. Bu bağlamda devlet, Türk toplumunda ırkçılığı ve şovenizmi doruğuna tırmandırmaktadır, toplumda geniş kesimlerin desteğini oluşturmaktadır. Türkiye'de "Kürt düşmanlığı" nı körüklemek ve bu temelde bir "Türk-Kürt çatışması" nın zeminini yaratmak için ırkçı, faşist ve gerici çevrelere ortam hazırlamaktadır, onları cesaretlendirmekte ve teşvik etmektedir. Son dönemde yoğunlaşan Kont-Gerilla eylemleriyle olsun, bazı büyük kentlerde görülen karanlık eylemlerle olsun, Kürdistan'da artan baskılarla olsun vb. devlet Kürdistan'da gerçekleştireceği provakasyonun zeminini hazırlamaya çalışıyordu. Newroz'da Şırnak, Cizre, Nusaybin ve diğer yerlerde yaşanan olayları devletin bu politikasının dışında değerlendirmek mümkün değildir. Kürdistan'da her gün insanlar evlerin-

de, iş yerlerinde, sokak ortalarında, köylerde sorgusuz-sualsiz katlediliyor. Bu karanlık eylemlerin hiç birinin faileri ortaya çıkmadı, çıkarılmadı ve doğrusu çıkmayacaktır da. İnsanlar evlerinden alınarak günlerce sorgu ve işkencelerden geçiriliyor, işkencelerde katlediliyor. Sorguda insanlara şöyle söyleniyor: "Ya dağa çıkın ya da bu işi bırakın!.. Kürtçülük yapacaksanız devletin belirlediği sınırlar içinde yapın, bakın devlet zaten haklarınızı veriyor!.."

Bundan amaçlanan nedir? Devlet yurtseverleri, halkı kurallarını kendisinin saptadığı bir savaşa zorluyor; zamansız, örgütsüz, hazırlıksız olarak dağa çıkmaya icbar ediyor. Bu olmazsa Türk devletinin dayattığı politikalara boyun eğmeye zorluyor. Bu koşullarda her iki durum da devletin hesabına geliyor. Açıkçası Türk devleti Kürt toplumu terörize etmek istiyor. Devletin bu konuda epey mesafe aldığını da belirtmek gerekir. Kürdistan'da yaşanan olaylar tesadüfi olaylar değildir. Devlet gayet hesaplı-kitaplı davranıyor.

Bir kez daha belirtmek istiyoruz: Kürdistan ulusal hareketi önemli ve nazik bir dönemden geçiyor. Yaşanılan bu dönemde Kürdistan yurtsever güçlerine tarihi görev ve sorumluluklar düşmektedir. Her kes görev ve sorumluluklarını bilmek zorundadır. Kürdistan'da yaşanan süreç tek tek tüm yurtsever hareketleri aşan bir süreçtir. Kuzey Kürdistan yurtsever güçleri, biçimi ve düzeyi ne olursa olsun, kendi içinde birlik ve dayanışma içinde olmak zorundadırlar. Diğer yandan dört parçadan Kürdistan yurtsever güçleri ortak düşmana karşı ortak hedefler etrafında birlik ve dayanışma içinde olmalıdır. Sömürgeci devletlerin saldırılarını göğüslemek, düşmanın provakasyonlarını boşa çıkarmak, sömürgeci devletlerin Kürt yurtsever güçlerini birbirine karşı kullanma politikalarını boşa çıkarmak buna bağlıdır. Düşmana karşı en büyük ve onsuz olunamayacak olan silahımız birlik ve dayanışma içinde olmamızdır.

REDAKSİYON
25 Nisan 1992

GÜNEY KÜRDİSTAN VE 17 MAYIS SEÇİMLERİ

JOSEF ERDEM

Özgürlüğün Bedeli

1930'lardan başlayarak çeşitli aralklarla süregelen ve gâh şiddetlenen gâh duraklayan uzun bir silahlı mücadeleinin ardından bugün Güney Kürdistan özgürlüğün şafağını yakalamış bulunuyor. Kürdistan dağları şimdi özgür, şehirleri serbest ve demokratiktir. Kürt halkı özgürlüğü ölüme, açığa, sefalet tercih ederek başı dik ve onurlu bir yaşamı yakalamış bulunuyor. Güney Kürdistan, bir aşiret ayaklanmasından çağdaş ulusal kurtuluş hareketine giden uzun ve acılı bir yolun sonunda bugün yeni bir geleceğin inşasına hazırlanıyor.

Kürdistan'da Savaşın Sonuçları:

Güney Kürdistan'da yeni bir sürecin başladığını her alanda görmek mümkündür. Irak ordusunun saldırılarından Türkiye'ye, İran'a ve dağ başlarına sığınan; yerini yurdunu terketmek zorunda kalan insanlar yavaş yavaş yerlerine dönerek yeleşme çabası içindedirler. Hala kırsal nüfusun büyük çoğunluğu şehirlerde ve özel kamplarda geçici olarak barınmaktadır. Bu insanlar köylerine dönmek için sabırsızlık içindedir ve bunun fırsatını arıyorlar. Bugüne kadar Güney Kürdistan'da 4 binin üzerinde köy Irak Baas yönetimi tarafından yerle bir edilmiştir. Geriye kalan köyler ise bağ, bahçe, orman ve çevreleriyle birlikte milyonlarca mayınla mayınlanmış bulunuyor. Buralar yaşanılmaz duruma getirilmiştir. Bu köylere dönen halktan bugüne kadar mayınlardan dolayı yüzlerce insan ölmüştür. Bu durumuyla aslında savaş bir bakıma devam etmektedir, halk bir yandan bu mayınlarla savaşmak ve diğer yandan kendisi için yeni bir yaşam kurmak kavgası içindedir. İran-İrak savaşı, Saddam'ın Kürdistan'a karşı giriştiği yıkım ve son Körfez Savaşının sonuçları Güney Kürdi-

stan'da çok acı bir biçimde görülmektedir. Her yerde savaş artığı top mermileri, terk edilmiş savaş malzemeleri, yıkılmış-yakılmış köyler, harabeler ile karşılaşılıyorsunuz. Güney Kürdistan bu savaşlarda baştan başa harabeye çevrilmiştir; yollar, köprüler, alt yapı tesisleri yıkılmış; bağ-bahçe ve ekonomik kaynaklar sistemli bir biçimde tahrip edilmiştir. Kürdistan'da ekonomik yaşam gerçekten felce uğratılmıştır. Bir de buna Irak'ın sürmekte olan ekonomik ablukası eklenince durumun vehametini anlamak zor olmayacaktır. Güney Kürdistan halkı ülkesini inşa etmeye gerçekten sıfırdan başlamıştır ve halk olarak bunun bilincindedir de.

Gönüllü Seferberlik

Ama her şeye rağmen Güney Kürdistan halkının morali alabildiğine yüksektir. Özgürlük tutkusu her şeyden ağır basıyor. Şimdi Kürdistan'ın her tarafında halkın gönüllü katılımıyla bir seferberlik yaşanıyor. Belediye hizmetleri, okul, hastahane, ulaşım ve hayatın diğer alanlarında halk ve Kürdistanî Cephe görevlileri bir yıldan fazla bir zamandır ki fazla bir karşılık beklemeden gönüllüce bu seferberliğe katılmaktadır.

Kürdistanî Cephe askeri alanda olduğu gibi, siyasi, idari ve sosyal hayatın yeniden düzenlenmesinde denetimi elinde tutmaktadır. Güney Kürdistan'da gördüğüm manzara ana çizgileriyle şöyledir: Halkın 0/080'ni Kürdistanî Cephe ile beraberdir. Kürdistanî Cephe 17 Mayıs'ta yapılacak seçimlere kadar halkın temsilcisi durumundadır ve bunu kendine görev biliyor. Şu anda Cephe'ye bağlı 200 binin üzerinde bir peşmerge ve Milis Gücü Kürdistan'da şehrsel alanda ve köylerde asayiş sağlamakta, giriş-çıkışları kontrol etmekte ve halkın güvenliğini sağ-

lamaktadır. Son dönemde ağır da olsa düzenli ordunun kurulmasına yönelik adımlar atılmaktadır. Peşmerge güçleri, hava gücünü kullanmadığı takdirde, Irak ordusuna karşı kesinlikle başarılı bir savaş vereceğine inanıyor ve bu konuda kendine güveniyor. Orada bulunduğum sırada Hewlêr yakınlarında Kelek'te meydana gelen bir Irak saldırısının Peşmerge güçleri tarafından üstün bir moral ve başarıyla geri püskürtüldüğüne tanık oldum. Kürdistanî Cephe ve ona bağlı Peşmerge güçleri şu anda Türkiye, İran, Suriye ve Irak sınırlarını kendi kontrolü altında bulundurmaktadır.

Demokratik Bir Geleceğe Doğru

Ekonomik, sosyal, siyasi ve idari zorluklara rağmen şu anda Güney Kürdistan'da gerçek anlamda demokratik bir proses yaşanmaktadır. Çeşitli görüş ayrılıklarına rağmen cephe içinde yer alan parti ve örgütler arasında demokratik bir uyum vardır. Halkın tüm kesimleri ve hatta tek tek bireylere kadar her kes görüşlerini rahatlıkla dile getirebilmekte, eleştiri hakkı kullanabilmekte ve geleceğe ilişkin görüş ve önerilerde bulunabilmektedir. Kürdistanî Cephe halkın görüş, öneri ve eleştirilerine saygılı davranmakta ve sorunları halkla birlikte tartışma anlayışı içindedir. Bu konuda her hangi bir yerde halkın görüşlerine kısıtlama getirildiğini görmedim. Siyasi alanda olsun, demokratik ve kültürel alanda olsun isteyen her kes görüşlerini yayabilmek için örgütlenebiliyor; gazete ve dergi çıkarabiliyor ve değişik etkinliklerde bulunabiliyor. Cephe ve onu oluşturan güçler de bu durumu saygıyla karşılayarak demokratik bir tutum sergiliyor. Daha şimdiden bir kaç lokal TV istasyonu kurulmuş, gazete ve dergiler serbestçe yayınlanmaktadır. Tüm halk kesimlerinde her konuda yoğun bir siyasi tartışma ortamı yaşanıyor. Cep-

he şehir, kasaba ve köylerde örgütlenme çabası içindedir. Ayrıca cephe kadın örgütleri, öğretmen örgütleri, mesleki örgütler, kültürel örgütler vb.ile uyumlu bir şekilde çalışıyor. Güney Kürdistan'da görüştüğüm bir çok insan, eğer bu proses devam ederse, Güney Kürdistan'da gerçek bir demokratik düzenin kurulacağına olan inancını dile getiriyordu. Celal Talabani, Sami Abdurrahman, Neçirvan Barzani gibi Kürt politikacıları çeşitli konulara ilişkin sorulara verdikleri cevaplarda gelecek konusunda iyimser olduklarını ve Kürdistan'da gerçek bir demokratik düzen kurmaya kararlı olduklarını söylediler. 17 Mayıs Seçimleri ardından halkın söz ve karar sahibi olacağını, Kürdistan'ın siyasi ve idari yönetimini halkın seçeceği Parlatentonun devralacağını söylediler.

"Ben Bağımsız Bir Kürdistan'dan Yanayım!.."

Güney Kürdistan'da halk büyük çoğunluğuyla özgür ve bağımsız bir Kürdistan'dan yanadır. İran hududuna yakın Mawat köyünde görüştüğümüz ilkokul çağındaki çocuklardan 70 yaşındaki itiyarına kadar her kes bağımsız bir Kürdistan'dan yana olduğunu açıklıkla söylüyordu. Hatta Gafur adında bir Mawat köylüsü şunu söylüyordu: **"Biz Irak ile birlikte yaşamak istemiyoruz. Bu bizim için artık mümkün değildir. Ben bağımsız bir Kürdistan'dan yanayım."** Yine Süleymaniye'de halktan insanlarla yaptığım raportalarda büyük çoğunluk özgür ve bağımsız bir Kürdistan'dan yana olduğunu söylüyordu. Gördüğüm şeydu: Kürt halkının Irak'la birlikte yaşamaya ne güvenesi ne de inancı vardır. Halk her fırsatta bunu dile getiriyordu.

Güney Kürdistan için **"Otonomi mi", "federasyon mu" veya "özgürlük ve bağımsızlık mı" (?) sorusunda Kürt siyasi örgütlerinin ve Kürt siyasi önderlerinin net bir görüşe sahip olduklarını söylemek mümkün değildir. Örneğin C. Talabani ile Neçirvan Barzani'ye**

sorduğum: **"Eğer Kürt halkı bağımsız bir Kürdistan'dan yana tavrını koyarsa, sizin tavrınız ne olacaktır?"** sorusuna şu cevapları aldım. Hem C. Talabani, hem N.Barzani: **"Halkın istemleri doğrultusunda hareket edeceklerini..."** söylediler. Ashında şurada Güney Kürdistan fiilen zaten özgürdür. Halk kendi kendini idare etmeye başlamıştır. Irak yönetiminin bu topraklarda idari, siyasi ve askeri varlığı kalmamıştır.

"Kerkük Kürdistan'ın Kalbidir!.."

Ancak Güney Kürdistan'ın kalbi petrol şehri Kerkük ve Xaniqin'in geleceği hala belirsizdir. Kerkük ve Xaniqin hala Saddam güçlerinin denetimi altındadır. Buraları terketmek zorunda kalan yüzbinleri bulan Kürt mültecisi hala Süleymaniye ile Çemçemal arasında çadırlarda yaşamaktadır. Bu

insanların kaderi Kerkük ve Xaniqin'in kaderine bağlıdır. Ya Kerkük ve Xaniqin'in geleceği ne olacak?...Celal Talabani: **"Kerkük, Kürdistan'ın kalbidir. Kerkük, Kürdistan'dan ayrı düşünülemez. Biz sorunu barışçıl yollarla çözmekten yanayız. Ama son tahlilde Kerkük için sonuna kadar savaşmaya kararlıyız!.."** diyor. Diğer Kürt liderleri de her fırsatta aynı görüşü dile getiriyorlar. Belirtmem gereken bir nokta daha vardır: Şu anda Güney Kürdistan'da Müttefik Güçler'in sadece 10 personeli bulunmaktadır. Bunlar da sadece gözlem için burada bulunmaktadır.

Güney Kürdistan'da her yer Kürt

milli sembollerıyla donatılmıştır. Daha önce Kürdistan'ın her tarafında Saddam'ın heykel ve portlerinden geçilemediği söyleniyordu. Bizim gezdiğimiz ve gördüğümüz yerlerde Saddam'dan eser kalmamıştı. Şimdi Kürdistan'ın şehir ve kasabalarını, önemli yerleri Kürdistan bayrağı, Kürt liderlerinin, şehit peşmergelerin resimleri süslüyordu. Süleymaniye'nin girişinde Mustafa Barzani'nin, Süleymaniye şehir merkezinde Kadı Muhammed'in, Şeyh Mahmut Berzenci'nin portreleriyle karşılaşıyorsunuz.

Evet, Güney Kürdistan yeni bir süreçtedir. Ama Güney Kürdistan'da halkımızın geleceğe yönelik mücadelesi de bir anlamda daha zorlu yeni bir sürece giriyor. Ülkenin yeniden inşası; siyasi, idari, ekonomik, sosyal düzenlemeler ve en önemlisi Güney Kürdistan topraklarının savunulması en önemli sorundur. Kürdistanı Cephe'nin ve gelecekte kurulacak olan siyasi otoritenin işi gerçekten zordur, bütün bu sorunların altından kalkması lazımdır. Ve bu koşullarda imkanları çok sınırlı, fakat görev ve sorumlulukları büyüktür. Hatalar, yanlışlıklar yapılmadığını, eksikliklerin olmadığını ve bundan sonra her şeyin düzgün yürüyeceğini söylemiyorum. Bundan sonra da bunlar olacaktır, ama bu parçada halkımız tarihi bir fırsatı yakalamıştır

ve bu fırsatı değerlendireceğine inanıyorum, önemli olan budur. Bu parçada halkımızın tüm Kürt halkı ve onun örgütlerinden, dünya demokratik güçlerinden yardım ve destek beklentileri vardır. Bu yardım ve destek maddi olduğu kadar, siyasi ve manevi alanda da olabilir. Bu konuda her Kürt yurtseverinin yapabileceği ve yapması gerekenler şeyler vardır. Bugün özgürlüğe adımını atan Güney Kürdistan sadece bu parçada yaşayanlar için değil, bir anlamda tüm Kürt halkı için geleceğe açılan bir umut penceresidir. Kürt halkı bu tarihi fırsatı bir kez daha kaçırmamalıdır. Dünyada bir çok humaniter (insancıl) ve demokratik kuruluş ve kişiler çeşitli yollardan Güney Kürdi-

stan'a yardım ve dayanışma içindedir. Bundan çok daha fazlasını neden Kürt siyasi örgütleri ve Kürt yurtsever insanları yapmasınlar? Bu anlamda diğer Kürdistan parçalarından Kürt halkının başta gelen görevlerinden biri de bençe bu zor dönemde Güney Kürdistan halkının yardımına koşmasıdır.

17 Mayıs Seçimleri: Ortadoğu'da Demokratik Bir Filizlenme.

17 Mayıs Seçimleri Güney Kürdistan için yeni bir geleceğin önemli kilometre taşlarından biri olacaktır. Bu seçimlerin başarısı Kürt halkı için ülke

Nehrey'n'de cepheye dahildir) bağımsız unsurlar da adaylıklarını koyabileceklerdir. Halkın özgür ve demokratik bir ortamda bu seçimlerde iradesini ortaya koyacağına kuşku yoktur. Bu seçim Kürt halkı için aynı zamanda hem bir sınav ve hem de bir deney olacaktır. Kürt halkı, kendi kendini idare etmeye yetenekli olduğunu, bu seçimlerde ortaya koyacağı iradesiyle dünyaya isbat edecektir. Seçimler aynı zamanda tüm demokratik ülkelerin, uluslararası demokratik kurum ve kuruluşların gözlem ve denetimine de açıktır. Daha şimdiden dünyanın birçok ülkesinden basın-yayın organlarının temsilcileri ve gözlemciler Güney Kürdistan'a gelmeye başlamıştır bile. BM'ler bu seçime yakın bir ilgi gösteriyor. BM, Güney Kürdistan seçimleri için Kürdistan'ı Cephe'ye 2 milyon 400 bin seçim pusulası hazırlayıp göndermiştir. Bu durum Güney Kürdistan'da seçimlerden sonra oluşacak olan yeni statünün uluslararası alanda da resmiyet kazanması bakımından önemli bir adımdır.

Özetle, Güney Kürdistan özgür ve demokratik bir geleceğin şansını yakalamış bulunuyor. Bu bir tarihi fırsattır. Büyük bir bedel ödener-

Foto: J. Erdem

içinde olsun, Ortadoğu düzeyinde olsun, uluslararası alanda olsun yeni bir statü getirecektir. Her şeyden önce Kürt halkı bu parçada tarihinin ilk gerçek ve demokratik seçimleriyle iradesini ortaya koyacak ve Ortadoğu'nun belki de en demokratik toplumunu yaratacaktır. Bugünden Güney Kürdistan'da bunun verilerini görmek mümkündür. Seçimlere Kürdistanı Cephe'den sekiz parti ve örgüt dışında (Asuri Demokratik Hareketi-Beyt

ek elde edilen bu fırsatın değerlendirilmesi bu parçadaki halkımızın ve siyasi güçlerin bilinçli, kararlı ve sorumlu tutumlarına bağlıdır. Bizlere düşen görev ise bu olağanüstü dönemde maddi ve manevi olarak her alanda Güney Kürdistan halkının yanında olmaktır.

***

KONUŞUYORUM

Soğuktu
Ve kar yağıyordu
Gecenin kanlı yanaklarına
Siren sesi
Geceyi delen kurşun
Ve paletler altında çığnayan toprak sesi

Ve sen
Konuşuyordun
Hep konuşuyordun kapılar kapanırken birer birer
Ardlarında bıraktıkları soğuk gölgelerin bile
Kulaklarına eğiliyordun

Konuşuyorlardı insanlar
Yaşamları gibi harap-duvarlı sokaklar arasında
Penceresinde
Özleyen gözleriyle bir çocuk
Tenha bir gecenin gelişini beklerken
Yüzyılların acı bir "Ah"
sesini işitti yine

Ve konuşuyorlardı insanlar
Alayan toprak sesine
Kurun sesine karşıyordu sesin

Konuşuyordun, konuşuyordun
Ve konuşuyordun durmadan
Çavlandı
Yeni çatlayan tomurcuktun
Gün görmemiş zamana kanat açan kuştun
Ve yüreğimin üstünde duru bir damla suyuydun
Yeni şafakları sulayacak ana pınarın

Evet, mutlaka
Mutlaka تنها geceyi görecek
Bu her şeyi bastıran sesinde çocuk
Gecelerde dolunay tanığı olacak
Sesini yeni günlerde işitecek
Biliyorum
Biliyorum...

Edip GALIN

Mart 1992

E Tipi Cezaevi/ELBİSTAN

KÜRDİSTAN'DA "DEVLET, KONTER-GERİLLA, HİZBULLAH" TERÖRÜ

Kürdistan'da yoğunlaşan devlet terörü son aylarda çeşitli biçimler altında giderek tırmandırılmaktadır. Terör, Kürdistan'da devletle uzlaşmayan tüm yurtsever kesim ve unsurlara yönelmiş bulunuyor. Kürdistan'da bir Özel Savaş uygulanmaktadır. Devletin gizli ve açık güçleri hedef seçtikleri yurtsever insanları tek tek evlerinde, iş yerlerinde, yolda ve köylerinde imha etmeye başlamıştır. Kürdistan'da bir yurtseverin Konter-Gerilla'nın eylemlerine hedef olması için çok aktif olması gerekmiyor; bunun için yurtsever olmak, dün veya bugün siyasi bir örgütle ilişkisi bulunmak yetiyor.

Devlet Kürdistan'ı terörize etmek istiyor. Amaç, Kürt halkını sindirmek, tek tek yurtseverleri yıldırma ve devlete yönelen siyasi çalışmanın koşullarını ortadan kaldırmaktır. Bir çok cinayet açıktan devlet güçleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte son dönemde "Devlet-Konter-Gerilla-Hizbullah" üçgeninde yeni bazı olaylar yaşanıyor, terör tırmandırılıyor, siyasi cinayetler işleniyor. Konter-Gerilla 1970'lerden beri siyasi çevrelerin yakından izlediği bir olgudur. Şimdi de "Hizbullah" diye gündeme gelen yeni bir olgu geliştirilmektedir.

Nedir, kimdir bu "Hizbullah" olgusu? Bu sorunun yakında açık bir cevap bulacağına inanıyoruz.

Dergimize ulaşan bilgilere göre son dönemde devletin gizli ve açık güçlerinin hedefi haline gelenlerden biri de Kürdistan Ulusal Kurtuluşçularının (KUK) elemanlarıdır. Son üç ay içinde Konter-Gerilla veya "Hizbullah" denilen karanlık güçler tarafından katledilen KUK elemanlarının sayısı üçü bulmuştur. Bu değerli yurtseverler şunlardır: Zeynettın DEMİR, Metın ELİKÇİ, Şehmus AKINCI.

Tüm Kürdistan şehitleriyle birlikte bu yeni şehitlerimizi saygıyla anıyoruz. Onların anısı Kürt halkının özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinde yaşayacaktır.

***

ZEYNETTİN DEMİR

KUK'un bölgede değerli bir elemanı olan Zeynettın DEMİR 19 Mart 1992 günü Midyat'ta evinden işine giderken yolda kimliği tesbit edilemeyen bazı güçler tarafından silahlı bir saldırıda katledildi. Onu katledenlerin

Zeynettın Demır
17 yaşında Lise öğrencistiyken.

Konter-Gerilla veya Hizbullah güçleri olduğu tahmin ediliyor.

Zeynettın DEMİR 1960'ta Nuseybin'in Kalecik (Kalehê) köyünde yoksul bir köylü ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Ağa baskısı ve ekonomik nedenlerden dolayı ailesi Nuseybin'e yerleşti. Zeynettın İlkokul, Ortaokul ve Lise'yi Nuseybin'de okudu. 1977'de T-KDP saflarında siyasi mücadeleye örgütlü olarak başladı. Daha sonra KUK içinde bölgede aktif bir eleman olarak çalışma yaptı. Mardin Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi ve 1979'da Isparta'nın Yalvaç İlçesi Bağlarbaşı köyünde öğretmenlik görevine atandı. Maraş Katliamı'nın yıldömindе, katliamı protesto ettiği gerekçesiyle öğretmenlikten uzaklaştırıldı.

1982'de KUK'a yönelik operasyon-da O da yakalandı. Sorgulamada, işkencelerde ve hapisnede örnek bir devrimci tavrı sergiledi. İki yıllık bir haptisten sonra KUK davasında tahliye

edilen ilk 52 kişi içinde O da vardı.

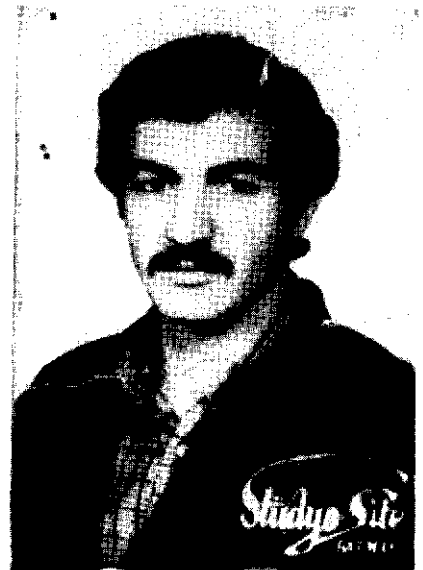
Şehmus AKINCI haptisten çıktıktan sonra ailesiyle birlikte İdil'e yerleşti. İdil-Cizre arasında taksicilik yaparak geçimini sağlamaya başladı. Daha sonra Midyat Nüfus Dairesi'nde memurluğa başladı. Sömürgeciler, işbirlikçi ve muhbir takımı burada da onun ve ailesinin peşini bırakmadı. Bir ihbar sonucu ve düzmece iddialarla babası iki yıl cezaevine kapatıldı, kendisi kaç sefer soruşturmayla alındı.

Zeynettın DEMİR halk arasında sevilen, dürüst, kararlı ve millitan bir yurtseverdi. En ağır şartlarda örgütsel ilişkilerden kopmadı, halkına ve ülkesine karşı görev ve sorumluluklarının bilinciyle hareket etti. Bu nedenle Zeynettın sürekli izleniyordu. Onun öldürülmesi planlı ve hesaplı bir eylemdir. Cenaze törenine büyük bir halk kalabalığı katıldı. Zeynettın DEMİR evli ve altı çocuk babasıydı.

O, Kürdistan devriminin şehitlerinden biri olarak arkadaşlarının ve halkının gönlünde yaşayacak, mücadelesi yeni kuşaklara örnek olacaktır.

***

METİN ELİKÇİ

Metın ELİKÇİ orta halli bir ailenin çocuğu olarak 1958'de Batman'da doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Batman'da yaptı. Kendisi de esnaf olan

Metin ELİKÇİ Batman'da esnaf ve yurtsever çevrelerde tanınan, sevilen bir yurtseverdi.

Metin ELİKÇİ 1970 ortalarında Lise sıralarında yurtsever-devrimci düşünceler edinmeye başladı. 1978'de KUK ile ilişkiye geçti. Dürüstlüğü ve fedakârlığıyla sevilen bir KUK sempatiyanıydı. Açık görüşlü, millitan ve inançlarından taviz vermeyen bir yurtseverdi.

Batman'da 10.2.1992 günü akşamı dükânını kapatıp evine giderken sopalı dört kişinin saldırısına uğrayan Metin ELİKÇİ ağır yaralandı. Diyarbakır Tıp Fakültesi'ne götürülürken yolda kan kaybından öldü. Metin ELİKÇİ evli ve üç çocuk babasıydı.

Metin ELİKÇİ'nin "Hizbullah" çevreleri tarafından katledildiği güçlü bir olasılıktır. Kendisi dini bağnazlığa ve gericiğe karşı olan, bu konuda taviz vermeyen, dinci-gerici çevrelere karşı mücadele eden bir insandı. Bilindiği gibi Batman fanatik dinci çevrelerin belli bir güce sahip olduğu yerlerden biridir. Metin, daha önce de bu çevrelerle tartışma ve mücadele içindeydi. Hizbullahçılar daha önce başka yerlerde de aynı yöntemlerle (sopalı saldırıyla) bir çok yurtsever insanı katletmişlerdi. Metin'in öldürüldüğü günlerde Hizbullahçılar Batman'da eylemlerini tirmandırmışlardı, bir çok yurtsever insanı öldürmüşlerdi.

Metin ELİKÇİ ve Onun gibi yurtseverler halkımızın mücadelesinde yaşayacak, anıları mücadelede yaşatılacaktır.

***

ŞEHMUS AKINCI

Şehmus AKINCI 1961'de Nusaybin'in Girevşe köyünde doğdu. Yoksul bir ailenin çocuğuydu. Eğitimini çok zor koşullar altında tamamladı. Konya Sağlık Koleji'nde okurken faşist baskılar altında çok zor günler geçirdi. Faşist ve gerici çevrelere karşı millitanca mücadele etti. Artan faşist baskılar sonucu sürgün yoluyla Van Sağlık Koleji'ne naklini yaptırdı ve okulu burada bitirdi. Kürdistan'da sağlık memuru olarak bir çok yerde görev yaptı. En son olarak Silvan'da sağlık memuru olarak çalışıyordu. Diyarbakır'da Tüm

Sağlık-Sen'nin kuruluş çalışmalarında yer aldı ve bu kuruluşun üyesiydi.

Şehmus AKINCI kendini halkının davasına adayan bir yurtseverdi. KUK içinde başlayan örgütlü siyasal mücadelesini şehit olduğu güne kadar tavizsiz bir biçimde sürdürdü. KUK'un aktif bir elemanıydı. Görev yaptığı yerlerde fark gözetmeden tüm örgütlere yardım ediyordu. Mesleği gereği halkın sorunlarını yakından bilen ve her kesin yardımına koşan bir devrimciydi. Fedakâr, dürüst ve yiğit bir devrimci olarak 12 Eylül döneminin en zor günlerinde halkın ve yurtsever çevrelerin güven duyduğu bir yurtseverdi. Bu zor dönemde örgütünde ve yurtsever çevrelerde cesareti, bilgisi ve atılganlığıyla her kese moral kaynağı oluyordu. Bir kaç kez tutuklandı ve ağır işkenceler gördü. En son olarak 1991'de Mart ayında İdil'de yakalandı ve işkenceyle geçen ağır bir sorgulamadan geçirildi.

Şehmus AKINCI, Kürdistan'ın bağımsızlığı ve birliği için çalışan, bu hedefe Kürt halkının özgücüne dayalı silahlı bir mücadeleyle varılacağına inanan ve kendini buna hazırlayan ihtilalci bir yurtseverdi. Onun bu özelliği düşmanın ve işbirlikçilerinin de dikkatini çekmişti. Şehmus polis tarafından sürekli izleniyordu. Konter-Gerilla Hizbullah'tan tehditler alıyordu. Bu nedenle Onun katledilmesi sıradan bir olay değildir. O, önceden hedef seçilen bir devrimciydi.

Şehmus AKINCI Hizbullah ve faaliyetleri hakkında çok şey biliyordu. Özellikle Nusaybin ve Silvan'da Hizbullah ve üyelerini iyi tanıyordu.

Hizbullah o güne kadar sadece Nusaybin'de 6 kişi öldürmüştü. Kendisi bu olaylar hakkında bilgi sahibiydi. Zaten öldürüldüğü gün Diyarbakır'a giderek Hizbullah hakkında İKİBİNE DOĞRU deşisine bilgi verecekti.

Şehmus AKINCI 27 Şubat 1992 günü Silvan'da Hizbullahçı bir katil tarafından öldürüldü. Eşiyle birlikte yürürken sokak ortasında yüzü örtülü, mont deri giymiş 25 yaşlarında bir katil tarafından arkadan kafasına tek bir kurşun sıkılarak öldürülmüştü. Cenazesi Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi önünde arkadaşları, Tüm Sağlık-Sen üyeleri, öğrenciler ve kalabalık bir yurtsever kitlenin katıldığı büyük bir törenle morgdan alınarak Nusaybin'e gönderildi. Nusaybin'de cenazesi binlerce insanın katıldığı görkemli bir kalabalıkla toprağa verildi.

Şehmus AKINCI'nun anısı önünde saygıyla eğiliyor ve Onun şahsında tüm şehitlerimizi bir kez daha saygıyla anıyoruz.

YOLCULUK

Cezaevinde uzun bir yolculuktaydın
cehennemde, gibi

Kırık pencerelerde esen fırtına
kara yağmurlarla
yanaklarından ve boynundan
aşağı süzülüyordu
en iyi dostunun
ürpertisini duyumsayabiliyordu
keleپçelerinde

Ve duasını yaptı:
"yol verin gideyim
dağlara ve ovalara
ya da yardım et bana
en azından ağlamamam için
acı çekmeme izin verme
bana benzer dostlarım da
hiç olmazsa ölmesin
rahat bırakın bizi: Dinleyin
ve görün
tanrının yarattığı en güzel
varlığı
insanı"

Fakat kara yağmur dinmiyordu
giderek koyulaşıyordu
çünkü o
kanla karışıyordu...

Iren Persson

NEWROZ

Her halkın tarihinde önemli bir yer tutan, o halkın kaderini değiştiren ve varlığı üzerinde büyük etkilerde bulunan olayların gerçekleştiği belli günler vardır. Bu olaylar ulusal, sosyal, dinsel vb. özelliklere sahip olabilir. Ama gerçek olan, halklar için birer dönüm noktası teşkil eden, onların toplumsal dinamizmlerinde devindirici bir rol oynayan, sanat, edebiyat ve diğer pek çok kültürel değerlerin ve ruhsal varlıklarını etkileyen ve hatta üretken faaliyetleri üzerinde de rol oynayan böylesi olayları o halklar tarafından unutulmaması ve anlarında birer sembol, birer örnek değer olarak yaşatmak amacıyla, birer bayram günü olarak kutlayarak yüceltmeleridir. Kuşkusuz bu olaylardan en önemli olanlar, bütün insanlık için değer taşıyan evrensel niteliğe sahip olan sosyal olaylardır. Tarihsel süreç içinde gerçekleşmiş her evrensel nitelikli olay, her ne kadar bir veya bir kaç halk tarafından yaratılmışsa da, yalnız o halkların bir değeri ve tarihlerinin bir parçası olarak benimsenmez, aynı zamanda bütün insanlığın bir kazınımı ve insanlık tarihinin bir parçası olarak kabul edilir. 1789 Fransız bujuva devrimi tarihte önemli birer örnektir.

Uygurluğun şafağında, işbölümünün henüz antik üretim ilişkileriyle sınırlı bulunduğu ve ilk köleci imparatorlukların ortaya çıktığı, Dicle ve Fırat havzasını kapsayan mezopotamya'da Dahak isminde zalim bir hükümdar egemen olur. Halkların toptan köleleştirilip talana tabi tutularak haraca bağlandığı bu tarihsel dönemde, Orta-Doğu halklarını egemenliği altına alan, onları köleleştirip her türlü zorbahğa tabi tutan, ellerindeki avuçlarındaki tüm emek ürünlerine el koyan Dahak ismindeki zalim hükümdara karşı, orta-Doğu'daki bazı halkların da desteğini alan Kürt halkı, Demici Kawa önderliğinde baş kaldırmıştır. 21 Mart gününde Kawa, halkla beraber Dahak'ın sarayına yürür çeliğiyle Dahak'ın kafasını ezerek sarayın başına yıkar, ırkçı ve köleci egemenliğine son verir. Zorba Dahak egemenliğinin yıkılışı, halkları sevinçe boğar. Halk bu mutlu zaferi dağlardaki direnişçilere ve Orta-Doğu halklarına duyurmak

için yüksek yerlerde ateş yakarlar. 21 mart gecesi Orta-Doğu'yu özgürlük ateşinin ışıklarıyla aydınlatırlar.

Dahak zorbalığının yıkılışı Kürt ve diğer bazı Orta-Doğu halklarının tarihine damgasını vurmuş, onların sosyal, ekonomik, kültürel vb. varlıklarını derinden etkilemiştir. Bu halklar için yepyeni bir yaşamın başlangıcı ve yepyeni bir gün olmuştur. Böylece bu güne kürtçede "Yeni gün" anlamına gelen Newroz ismi verilmiş. O gün bugündür Newroz, bu halkların belleğine kazınmış ve her yıl 21 mart gününde bu halklar tarafından esarete ve ırkçılığa karşı başkaldırı, özgürlük ve bağımsızlıkta ifadesini bulan bir bayram olarak kutlanmaktadır. Kürt halkı tarafından ise, aynı zamanda bir halk, bir milli bayram olarak sevinç ve gururla kutlanmaktadır.

Newroz'un üstünde durmamız gereken en önemli özelliklerinden biri de, uluslararası bir niteliğe sahip olmasıdır. bu nitelik, ona daha özel ve derin bir anlam kazandırmıştır. Bu, özellikle Kürt halkının diğer halklarla her zaman dostluk, kardeşlik ve dayanışma duygusu içinde olması gerektiğini gösteren örnek bir değerdir. Bu değere sahip çıkmak, hem Kürt halkı hemde diğer halklar için ırkçılık, tutsaklık ve sömürüye karşı, halklar arasında eşitlik, barış ve dostluğu savunma ve sağlamamanın bir ifadesidir.

Üzülerek belirtmek zorundayız ki, Newroz olayını gerçekleştiği günden bu yana Kürt ve Orta-Doğu halkların sosyal, ekonomi, siyasal ve tarihsel konularını koşullandıran nesnel ve somut gerçeklikleri, Newroz'un bıraktığı mirasa denk düşmemiştir. Köleci, feodal ve kapitalist sistemler boyunca, mülkiyet ilişkilerine egemen olan sömürgeci, istilacı, talancı ve işgalcı güçler ülkemize saldırmış, halkımızı egemenlikleri altına alarak, zenginliklerini gasp ve talan etmiş iliklerine kadar sömürmüştür. Bu yetmezmiş gibi halkları karşı karşıya getirip birbirine kırdırarak aralarına kin, nefret ve düşmanlık tohumlarını ekmeye çalışmışlar. Öyleki, bazı halklar ulusal, kültürel, demokratik vb. bazı kısmi haklarına ulaşmışsa da, Kürt, Beluci gibi bazı halklar yüzü-illerca pek çok temel hak ve özgürlük-

lerin kırıntısına bile kavuşmamışlardır. Bu durum da, Orta-Doğu'da sürekli düşmanlık, savaş ve katliamlara yol açmıştır.

Newroz, Kürt halkının tarihinde çok özel bir yere sahip olmuştur. Kürt halkının üzerinde yaşadığı topraklara, bir zamanlar Hint-Avrupa ticaretini sağlayan İpek yolu'nun geçtiği, yerüstü ve yeraltı zenginlikler bakımından zengin olması, özellikle zengin petrol, kömür ve maden rezervlerine sahip olması; jeopolitik ve jeostratejik açıdan çok önemli bir konumda olmasından dolayı, her dönemdeki talancı, istilacı ve işgalcı fatihlerin iştahını kabartmış ve saldırılarına hedef olmuştur. Asurlardan Perslere, İskenderden Romalılara, Araplardan Moğollara, Sasanelerden Bizanslara, Osmanlılardan Safevi Hanedanlığına ve modern çağın emperyalist ve onların uşaklarına kadar pek çok istilacı, işgalcı ve sömürgeci güç tarihin her döneminde ülkemize saldırmış, baştanbaşa yakıp yıkmış, zenginliklerimizi talan etmiştir. Bu süreçte halkımız köleleştirilmiş, haraca ve ağır vergilere bağlanmış, aç ve sefil bırakılmıştır. Bu saldırgan güçlere karşı başkaldırıp direnen insanlarımız, onlar tarafından en acımasız cezalarla çarptırılmış, zindan, sürgün ve katliamlara uğratılmıştır. Bunlar yetmiyormuş gibi ulusal, tarihsel, kültürel varlığımız ve dilimiz inkar edilip yasaklanmış, tüm değerlerimizi imha ve asimilasyona tabi tutulmuştur. Bir toprak parçası üzerinde yaşayan ulusumuz sınırlarla, mayın tarlalarıyla ve militarist güçlerle, akraba, anne-baba ve çocukları, dede ve torunları ve kardeşleri birbirinden kopararak, birbirini görmeyi bile ya yasaklamış yada çok zor şartlara bağlamıştır. Çok öz ve kısaca belirttiğimiz bu koşullarla karşı karşıya bulunan Kürt halkı önünde iki seçenek vardı: Ya egemen güçlerin dayatığı bu koşullara boyun eğecek, ulusa, tarihsel, kültürel ve ruhsal vb. varoluş değerlerini inkar ederek dejenerere, çürümüş ve düşkün bir topluluk durumuna düşüp eriyerek yeryüzünden silinecekti yada varlığını korumak için düşmanlarına boyun eğmeden her fırsatta başkaldırarak kurtuluşa kadar sözkonusu değerlerine sahip çıkıp ay-

akta tutmaya çalışacaktı. Tarihe gözet-tüğümüz zaman ve bugünkü tablonun bi-ze gösterdiği, halkımız her zaman baş kaldırıp direnişi seçerek varlığını ko-rumuştur. Halkımız bu başkaldırı ve direnişlerde, yalnız özgür yaşama iste-diğini değil, aynı zamanda özgürlüğü de yaşamıştır.

Newroz'un bu başkaldırı ve dire-nişlerde çok önemli bir etkisi olmuştur. Newroz, halkımıza özgür olmanın yo-lunu göstermiştir. Bundan dolayıdır ki, halkımız Newroz'a sarılmış, onu ulu-sal, kültürel ve sanatsal etkinliklerinin konusu yapmıştır. Tarihin her döne-minde tutsaklık ve sömürüye karşı Kürt halkı, Newroz'un başkaldırı ruhu-na sahip çıkmış, onu mücadele gele-neğinde bir şiar, bir bayrak haline ge-tirmiştir. Kürt halkı için Newroz özgür-lükle özdeşleşmiştir. Newroz ateşi, kurtuluşa giden yolda halkımızın önü-nü aydınlatan bir meşale olmuştur.

Halkımızın mücadelesine karşı egemen güçler, tarihin her döneminde çok acımasız ve barbarca davranmışlardır. Düşmanın her tür yıkıcılığının yanı sıra, halkımızı çoluk-çocuk, ka-dın-ihthiyar demeden büyük katliam ve toplu sürgünlere tabi tutmuş, bütün ya-şama araçlarını imhaya girişmiştir. Bu tür örnekler tarihte o kadar çoktur ki, insan hangisini örnek vereceğini şaşırıyor. Daha dün Hitler taslağı Sadam tarafından yüzbinlerce Kürt insanı çoluk-çocuğuyla kimyasal silahlar ve to-plu infazlarla soykırımına uğratılmış ve onbinlercesini de zindan ve esir kamp-larına kapatmıştır. Fakat gerçek olan şu ki; ne Saddam nede başka hiç bir zorba güç halkımızın kurtuluş müca-delesini durdurmaya gücü yetmeyecek. Kürt halkının bu acılarına, bu direnişçi ruh ve geleneğine rağmen bugüne ka-dar özgür olmamasının pek çok neden-leri vardır. Ancak öz olarak şu kadarını söyleyebiliriz: Ülkemizin tarihinde, şimdiye kadar anlattıklarımızı gözö-nünde bulundurduğumuzda, Kürt to-plumunun önel ve nesnel süreçlerini belirleyen yasalar, kendi doğal koşu-ları içinde ve iç dinamiğiyle gelişme-miş, genellikle dış güçlerin geriletici ve tahrip edici müdahalelerine maruz kalmıştır. Bu müdahaleler ülkemizi kurtuluşa götürecek toplumsal güçle-rin tutarlı ve sağlıklı bir birlik, önderlik ve örgütlülüğün oluşturması önünde ciddi bir engel olmuştur. Bu durum, insanlarımızın iradesinden bağımsız olarak gelişmiş objektif bir gerçeklik-tir. Halkımız için gerekli olan, sözkö-nusu toplumsal yasaları kavramak ve tarihten dersler çıkararak, özgürlüğü-ne daha sağlam ve emin adımlarla yür-ütmektir.

Bugün Orta-Doğu'da ezilen ve sö-mürülen yalnız Kürt halkı değildir. Ay-nı zamanda ezen-ulusları halkları ve proleterleri de diğer azınlıklarla be-raber ezilip sömürülmekte ve özgürlük-lerinden yoksun bırakılmış durumdadırlar. Kuşkusuz bütün bu halkların ni-hai kurtuluşu ve gerçek özgürlüklerine kavuşması, ancak proleter önderlikli devrimlerle gerçekleşir. Fakat kapi-talizm koşullarında, ezen ulus halkları-nın ekonomik-demokratik vb. temel hak ve özgürlüklerini elde etme açısın-dan ezilen ulus sorunu, onların önünde büyük bir engel olarak durmaktadır. Orta-Doğu'da bu kadar yoğun bir nü-fusla, böylesi geniş bir toprak parçası üzerinde yaşayan bir ulus zor ve şidet yoluyla bölünüyorsa, bütün ulusal, kül-türel, demokratik vb. temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılıyorsa, ezen ulus halkları da demokratik hak ve özgürlüklerine kavuşmaları düşü-nülemez. Bundan dolayı, bu halkların çıkarları içiçe geçmiş ve kaderleri biri-birine bağlanmıştır. Biri özgür olma-dan diğerinin de özgürlüğü çok zor-dur. Daha öncede ifade ettiğimiz gibi, Newroz'un halklar arasında birlik, dayanışma ve kardeşlik ruhunu, Kürt halkının birlikte yaşadığı halklarla ele-le verip ortak düşmanlarına karşı mü-cadele etmesini öğütlemektedir.

Biz zindanlardaki her ulustan dev-rimci tutsaklar, her Newroz'da, onun anlam ve önemine uygun olarak birlik ve dayanışma içinde, çeşitli etkinlikler-le Newroz'u kutlamaktan kıvanç duyuyoruz. Temennimiz, halkımızın diğer halklarla beraber yaşadığı her yerde, Newroz'u bu şekilde kutlamalarıdır. Bunu yalnız, beraberce bir bayram ola-rak kutlamak yetersiz kalır; aynı za-manda halkların ırkçılık ve emperyalizme karşı birlik, dayanışma ve karde-şlik günü olarak da bakılması gerekir.

Biz tutsaklar, dünyadaki ve ülke-mizdeki gelişmelere karşı çok duyar-lıyız. Ulusumuzun bugün içinde bulun-duğu onurlu, ama acılarla dolu duru-mu bizi derinden etkilemektedir. To-plumsal düşünen herkes ağır bir soru-mun her sorunu her birimizin sorunu-dur. O halde, sorunların çözümünde her birimize düşen görevleri yerine ge-tirmek durumundayız. Bu nedenle azı-cıkta olsa, sorumluluğumuzu yerine getirme isteğinin bir ifadesi olarak bu mesajı yazıp iletmeyi bir görev saydık.

**Newroz Kutlu Olsun!
Hıdır Yiğit/Davut Henar**

NU ROJ

Adar e adar e, newroza me ye
Xweş cezn û sersal e,
Newroza me ye

Adar çi şêrin e, cejna arîyan
Welat hemî şîn e, newroza mey ye

Agir emê dadin, li dest û zozana
Ji mafê xwe em nadin, newroza
me ye

Alê emê rakin, ser xan û sera
Dilê millet şa kin, newroza me ye

Sazbend di gel sazan, hûn pêk
ve bidin
Ber deng û awazan, newroza me ye

Xort û keç û qîza, bejna xwe bidin
Ber xeml û ber xêza, newroza
me ye

Dakevne govenda, bezma şahiyê
Li bajar û gunda, newroza me ye

Derdê dilê millet, hûn derman
bikin
Xweş dem e ev firset, newroza
me ye
Karker û cotkar tev, firo wek bira
Destê xwe bidne hev, ev doza
me ye

Das û bivir rakin, ser dest û mila
Welat pê ava kin, ev doza me ye

Bê xwendin û zanîn, em pêş
nakevin
Bê ceng û hem bê xwin, newroza
me ye

Ta kengî tê wa bî, ey xortê dilê
Bê yekîfî nabî, ev doza me ye

Ta ku nebin yek tev, nabî tu xebat
Karê me naghê hev, ev doza me ye

Bi sûnd û peyman be, bi gurzê
Rustemî
Bi çakûçê Kawa be, ev doza me ye

Herdem ezê bêjim, best û dîrokan
Seydayê Tirêj im, ev doza me ye.

TIRÊJ

Gaziantep Özel Tıp Cezaevinden Siyasi Tutsakların Çağrısı:

İNSANİ VE VİCDANİ DUYGULAR TAŞIYAN HER İNSAN TC'NİN KÜRDİSTAN'DAKİ KATLİMLARINA DUR DEMELİDİR!

TC'nin Newroz ve sonrasında Kürdistan'da girdiği kanlı katliamlar yurt içinde ve yurt dışında çeşitli eylemlerle protesto edildi. Kürdistan'da ve Türkiye'de çeşitli cezaevlerinde yatan siyasi tutuklular da bulunduğu ağır baskı koşullarına rağmen Kürdistan'daki kanlı baskınları protesto ettiler. Gaziantep Cezaevinde yatan devrimci tutsaklar bu eylemlerin ayrıca bir çağrıyla kamuoyuna duyurdular. Dergimize ulaşan bu çağrıyı okuyucularımıza sunuyoruz.

Gittikçe gelişen ve yeni bir döneme giren Kürt halkının özgürlük mücadelesi karşısında şaşkına dönen TC, 1992 Newroz'u iktidara ulaşma coşkusıyla görkemli serihıldanlarla karşılayan ve ulusal çapta bir ayaklanmaya adımını atan Kürt halkını, gözü dönmüşcesine bir katliama tabi tutmuştur.

Cizre'de, Şırnak'ta, Nusaybin'de, Van'da, Yüksekova'da ulusal iradelerini konuşuran ve günümüz Dehklarını ürküten, kadın, erkek, genç-yaşlı, çocuk onbinlerce Kürt insanının üzerine kurşunlarla, bombalarla, roketlerle saldıran ve onlarca insanımızı katleden TC, bu katliamlarla Kürt halkının yükselen özgürlük mücadelesini durduracağını sanmıştır. Hunhar, katliamcı ve vahşi yüzünü tüm çıplaklığıyla ortaya koyan TC, çocukları, kadınları, yaşlıları kurşunlarken, ırkçı-şöven duyguları şahlanan Türk basını buna alkış tutmuş, katliamı gizlemeye çalışmış ve de yeni katliamların yapılması için yol göstermiştir.

Öte yandan, Kürt halkının kurtuluş mücadelesine "terörizm" damgasını vuran ve başta ABD olmak üzere emperyalist güçler de, kadın, çocuk, yaşlı demeden insanları kurşuna dizen Kürt halkının katili, terörist TC'yi desteklemiş ve kendisine de büyük darbe vuracak olan Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesini boğmak için, askeri ve siyasi, elinden gelen bütün yardımları sunmuştur. Kısacası, emperyalizm ve tüm gerici güçler Kürt halkının meşru mücadelesi karşısında birlik olmuşlardır.

Şurası açıktır ki, 1992 Newroz'u Kürdistan'da haykırılan "Türk ve Kürt halklarının kardeşliği" sloganına TC kurşunlarla karşılık vermiştir.

Ama, Türk halkının da buna her zamankinden daha fazla bir cevabı olmalıdır. Kürt halkının uzattığı kardeşlik elini tutmalı ve Kürdistan çocuklarının, kadınlarının, yaşlılarının, gençlerinin aktılan kanlarına her zamankinden daha fazla sahip çıkmalıdır. Gençecik evlatları kan deryalarında boğulan Kürt ve Türk analarının acılı yürekleri, TC'nin Kürdistan'da yürüttüğü bu kirli savaşa "DUR" demelidir artık. Bilinmelidir ki, tüm ekonomik olanaklarını Kürdistan'da sürdürdüğü Özel Savaş'a göre ayarlayan TC, ekonomik açığın faturasını Türk halkına çıkarmaktadır. Böylelikle Türk halkı büyük bir sömürü ve ahlakla karşı karşıya kalmaktadır. Yine bilinmelidir ki bir zamanlar Vietnam'ı kan gölüne çeviren ABD emperyalizmine karşı, başta ABD halkı ve basını insan olmalarının bilinciyle tepki göstermişlerdir. İşte bugün halklarımız da, duyarlı olan herkesten bunu beklemektedir. İnsan olmanın erdemleri bunu emreder. İnsanı ve vicdanı duyguların açığa çıkmasının zamanı geçiyor. Acılı analar haykırın! Türk çocuklarının, delik-deşik edilmiş küçücük bedenleriyle kanlar içerisinde yatan Kürt ve Türk kardeşleri öldürülmesin artık! Kürt çocuklarının ve kadınlarının; Kürt halkının katili TC'ye nefretini kussun halkımız! Ve insanlık onurunu yüreklerinin burçlarında dalgalandırınlar!

Kendisine "insanım" diyen herkes bu katliama sessiz kalmamalıdır. Unutulmalıdır ki, Kürt halkının özgürlük mücadelesi, Türk halkının da özgürlüğe ulaşmasına büyük bir katkı ve olanak sunmaktadır. Ve unutulmalıdır ki, emperyalizm ve tüm gerici güçler halkımızın ortak düşmanlarıdır.

Biz, Antep Cezaevindeki Sol siyasi tutsaklar, Kürt halkına uygulanan bu katliamı, buna destek sunan başta ABD olmak üzere, emperyalizmi ve Türk basını protesto ediyor ve buna karşı sessiz kalmayacağımızı belirtiyoruz.

**GAZİANTEP ÖZEL TIP
CEZAEVİNDEKİ**

SİYASİ TUTSAKLAR

SELAMIM SELAMINIZ OLSUN

İdealimiz büyük
Biz daha küçüktük
İri kıym düşman karınca
gibi ezmek istedi
Ama biz ölmek ve büyümek için

Tahılı taşıdık cesaretin
ve gerçeğin yuvalarına
Yüreğimizde ve beynimizde
beslendi umut
Ve yarının düşü...

Kara hayallerinde uçan
yarasaların kanatları altında
Astular, kurşunladılar kallesçesine
Nar çiçeği gençliğimize
Umuda ve yarının düşünce
Topun bile kâr edemeyeceğini
bilmeden

Alevi napalımın
Yüzümde bıraktığı yara izlerinde
Hikâyesi yazılıdır Medyanın
günümüzde

Yirmi beş asırlık özlemin kan
akan damarlarında
Ve o kadar yıllık öfkenin
gerdiği kaslarıyla
Ellerim yakalayıp salıyor yarına
Tel tel süzülürken ışığın
Üstünde dalgalandığı
gök kuşağın

Selam olsun size tok yarının
Ve şelâlerinde kana kana
özgürlük için
Gürbüz çocukları
Mezopotamya'nın!
Selamım onlara selamınız olsun
Avuç avuç özgürlük hediye
ederek kucaklayın
Tüm çocuklarını dünyamın...

**Edip GALİN
Mart 1992**

E Tipi Cezaevi ELBİSTAN

XOYBÛN

DESTÛRA GIŞTÎ Û PEYMANA NETEWYÎ

ARMANC:

- 1) Bi biryara Kongreya Kurdî ya yekem, ku di 5-ê Çiriya Pêşîn de civiya, bi navê Xoybûn rêxistinek neteweyî hate damezirandin.
- 2) Armanca Rêxistinê; rizgarkirina kurd û Kurdistanê di bin nîrê Tirkîyeyê de û di nava sînorên xwerêstî û neteweyî de, damezirandina dewletek serbixwe ya Kurdistanê ye.
- 3) Ji bo gihastina wê armancê, Rêxistin wê hemû kurdan li dora xwe bicivîne û li ser bingeh û çarçewa berjewendiyên dualî, bi her cûr aliyan re têkiliyan dîne.

MERCÊN BEŞDARIYÊ:

4) Her kurdekî ku peymanê (sûnda) Kurdî ya neteweyî û fermanên wê destûrê bipejirîne û bicîanîna pêwîstiyên wê teahut bike, dikare beşdarî nava Rêxistina Xoybûnê bibe.

Her kes, gava beşdarî nava Rêxistinê bibe, divê heqekî beşdariyê bide û endametiyekek mehele qebûl bike.

5) Her kesekî ku beşdarî nava Rêxistinê bibe, ji aliyê heyetê xwedî d'estûr ve bi wê sûnda li jêr, tê sûnd dan. Endamên wezîfedar yê Rêxistinê ku bi serê xwe dikarin bi karê rêxistinê re rabin, wê sûndê wek teahutnamê bi wan kesên ku wê bînin nava rêxistinê didin nivîsandin û îmze kirin.

" Ez li ser şeref û namûsa xwe û bi xwedê sûnd dixwim, ku li kî derê dibe bila bibe û serê min jî tê de here, ez dê hemû fermanên ku ji alî kes û heyetên xwedî selahiyetdar yê Rêxistinê bînin dan, eynen û herf bi herf bi cî bînim; ez dê ji binî de, dev ji bîr û baweriyên şexsî û endametiya rêxistinê ku heta niha ez endamim, berdim û ji bo bidestxistina armancên neteweyî, hew bîr û baweriyên Rêxistina Xoybûnê biparêzim.

Ez dê sir û razên ku bi giştî wek endamê Rêxistinê û bi taybetî bi riya wezîfeyên ku bê dayîn, pê bihisim, eşkere nekim. Bi çî awayî dibe bila bibe, di rewşên eşkerekirina sir û razan û bicîanîna fermanên Rêxistinê de, ez dê bi her cezayê ku li min bê birîn, razîbim û eger ferman bê dayîn, ez dê bi xwe vî cezayî li ser xwe bi cî bînim."

Wergêr: Mîrze Pîran